

Zəkəriya

Ata-bowiliringlardək bolmanglar!

¹ Darius padixahning ikkinçi yili səkkizinçi ayda, Pərwərdigarning sözi İddoning nəwrisi, Bərəkiyaning oqli Zəkəriya pəyoqəmbərgə kelip mundak deyildi: —□

² — «Pərwərdigar ata-bowiliringlardin intayin kəttik oqəzəpləndi. ³ Xunga sən ularoqə: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar: — «Mening yenimoqə qaytip kelinglar, Mən silərninq yeninglaroqə qaytip kelimən» dəydu», — degin. □

⁴ — Ata-bowiliringlardək bolmanglar; qünki ilgiriki pəyoqəmbərlər ularoqə: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar: — Rəzil yolliringlardin, rəzil qilmixliringlardin yenip towa qilinglar, degən», — dəp

□ **1:1 «Darius padixahning ikkinçi yili səkkizinçi ayda...»** — «Darius padixah» yəni «Darius Hispastes» (miladiyədin ilgiriki 521-485-yili). **«səkkizinçi ayda...»** — kitabta eytiləqan aylar Yəhudiylarning kona kalendari boyiqə idi. Bu ay miladiyədin ilgiriki 520-yili Əktəbrgə toqra kelidu. □ **1:3 «Xunga sən ularoqə: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar: — «...» dəydu», — degin»** — əsli xəkli: «Xunga sən ularoqə: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundak dəydu: — «Mening yenimoqə qaytip kelinglar» — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — «Mən silərninq yeninglaroqə yenip kelimən» — səydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar!».

jakarliqan. Biraq ular Manga kulak salmiqan, boysunmiqan, — deydu Pərwərdigar. ■

⁵ — Siləring ata-bowiliringlar hazir keni? Pəyoqəmbərlər bolsa, mənggü yaxamdu?

□ ⁶ Ləkin Mening pəyoqəmbərlərgə buyruqan səzlim wə bəlgilimilirim, ata-bowiliringlarning bexioqimu qüxkən əməsmidi?».

Xuning bilən ular yolidin yenip: — Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar yollirimiz wə qilmixlirimiz boyiqə bizni qandaq qilimən desə, xundaq kildi, — degən. □ ■

Səkkiz alamət kərünüx •••• Biringi alamət kərünüx — Atliq adəm wə üq hil rənglik atlar

⁷ Darius padixahning ikkinqi yili, on biringi ay, yəni «Xəbat eyi»ning yigirmə tətinqi küni, Pərwərdigarning kalami Iddoning nəwrisi,

■ **1:4** Yəx. 31:6; Yər. 3:12; 18:11; Əz. 18:30; Hox. 14:2

□ **1:5** «Pəyoqəmbərlər bolsa, mənggü yaxamdu?» — məzkur retorik soal bəlkim həlkning diqqətini pəyoqəmbərlərgə mərkəzləxtürüx üqün əməs, bəlkı ularning yətküzgən həwərlirigə mərkəzləxtürüx üqün eytiloqan. Hətta pəyoqəmbərlərmu dunyadin ketidu, biraq ularning səzliri, yəni Hudaning səzliri yənıla inawətlik, xundaqla əməlgə axurulmaқта (6-ayətni kərüng). Bəzi alimlar: «Pəyoqəmbərlər mənggü yaxamdu?» degən soalni həlkning Zəkəriya pəyoqəmbərnıng səzigə rəddiyə bərməqki bolup imansizlik bilən bərgən jawabidur, dəp qaraydu. □ **1:6** «Xuning bilən ular yolidin yenip: — ... Pərwərdigar yollirimiz wə qilmixlirimiz boyiqə bizni qandaq qilimən desə, xundaq kildi, — degən» — «ular» bəlkim nəq məydanda Zəkəriyaqə kulak selip towa qiloqan həlk. ■ **1:6** Yioq. 1:18

Bərəkīyaning oqli Zəkəriya pəyoqəmbərgə kəldi. U mundak bexarətni kərdi: —□

⁸ Mən keqidə *alamət kərünüxlərni* kərdüm; mana, toruq atqa mingən bir adəmni kərdüm; u qongqur oymanliktiki hadas dərəhliri arisida turatti; uning kəynidə toruq, ala-taʼqil wə aq atlar bar idi. □ ⁹ Mən uningdin: «Təksir, bular nemə?» — dəp soridim. Mən bilən səzlixiwatqan pərixte munga: «Mən sanga bularning nemə ikənlikini kərsitimən» — dedi.□

¹⁰ Hadas dərəhliri arisida turoqan zat jawabən: «Bular Pərwərdigarning yər yüzini uyan-buyan kezixkə əwətkənliri» — dedi.

¹¹ Bu atlar hadas dərəhliri arisida turoqan Pərwərdigarning Pərixtisigə jawab kilip: «Biz yər yüzidə uyan-buyan kezip kəlduk; mana, pütkül yər yüzi tiptinq, aramliqta turuwatidu»

□ **1:7 «Darius padixahning ikkinçi yili, on birinçi ay, yəni «xəbat eyi»ning yigirmə tətinçi küni...»** — miladiyədin ilgiriki 519-yili, 15-Fewral. □ **1:8 «qongqur oymanliktiki hadas dərəhliri arisida »** — «hadas dərəhi» pakar əsidiqan, hux puraklik, darqindək bir dərəh. **«ala-taʼqil»** — yaki «jədə rənglik», «qongur rənglik». □ **1:9 «Mən bilən səzlixiwatqan pərixte»** — izahət: «hadas dərəhliri arisida turoqan adəm» (8-, 10-ayəttə) bolsa «Pərwərdigarning Pərixtisi». «mən bilən səzlixiwatqan pərixte» bolsa «Pərwərdigarning Pərixtisi» əməs. Təwrattiki baxqa kişimlardin bilimizki, «Pərwərdigarning Pərixitisi» Hudaning wəkili bolupla qalmay, yənə Hudaning təbiitidə bolqan bir Xəhs; ixinimizki, u Məsih-Ƙutkuzoquqi bolup, insanlar dunyasida tuquluxtin ilgiri, «adəm» kiyapitidə dunyada kərüngən. Keyinki tekistlətdin kəriqanda, «mən bilən səzlixiwatqan pərixte» bolsa «addiy bir pərixte» idi (u 2-bab, 3-4-ayəttə baxqa pərixte tərripidin ixka buyruloqan). U bəlkim Zəkəriyaqə alamət kərünüxtə yolbaxqi həm qüxəndürgüqi rolida bolqan.

— dedi.

12 Pərwərdigarning Pərixlisi jawabən: «I samawi koxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar, qaçanoqıqə sən bu yətmix yildin beri aqqıqlinip keliwatқан Yerusalem wə Yəhudaning xəhərlirigə rəhim qilmaysən?» — dedi.□

13 Pərwərdigar mən bilən səzlixiwatқан pərixtiqə yekimlik səzlər, təsəlli bərgüqi səzlər bilən jawab bərdi.

14 Xuning bilən mən bilən səzlixiwatқан pərixte munga mundaq dedi: «Sən mundaq jakarlıqin: — Samawi koxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar: «Yerusalem wə Zionqa boləjan otluk muhəbbitindin yurikim lawildap keyidu!

15 Xuning bilən Mən ərkin-azadilikte yaxawatқан əllərgə kattik qəzəplimən; qünki Mən *həlkimgə* səlla qəzəplinip koyiwidim, ular həddidin exip *həlkimgə* zor azar kildi»,

□ 1:12 «...sən bu yətmix yildin beri aqqıqlinip keliwatқан Yerusalem wə Yəhudaning xəhərliri...» — oqurmənləring esidə bar boluxi kerəkki, Israil Hudaning jazasi bilən Babil imperiyəsində 70 yil sürgün boləjan («Yər.» 25:11-12, «Dan.» 9:2ni kərüng).

dəydu. □ 16 Xunga Pərwərdigar mundak dəydu: «Mən Yerusalemoqa rəhim-xəpkətlər bilən kaytıp kəldim; Mening öyüm uning iqidə kurulidu» — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, — «wə Yerusalem üstigə «əlqəm tanisi» yənə tartilidu». □ ■

17 — Yənə mundak jakarliqin: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundak dəydu: Mening xəhərlirim yənə awatlixidu, Pərwərdigar yənə Zionoqa təsəlli beridu wə Yerusalemni yənə talliwalidu».

Ikkinqi alamət kərünüx — «tət münggüz» wə «tət hünərwan»

18 Andin mən beximni kətürdüm, mana tət münggüzni kərdüm. 19 Mən bilən səzlixiwatқан pərixtidin: «Bular nemə?» dəp soridim. U manga: «Bu Yəhuda, Israil wə Yerusalemni tarkitiwətkən münggüzlərdur» — dedi.

□ **1:15 «Xuning bilən mən ərkin-azadilikdə yaxawatқан əllərgə kattik qəzəplinimən»** — Təwrat həm Zəburdiki «əllər» degən səz adəttə Israildin baxқа barlıq həlklərnı, yəni «Yəhudıy əməslər»ni kərsitidu. Xunga bəzidə «yat əllər» dəp tərijimə kilimiz. Təwratta «əllər», «taipilər», «yat əllər» yaki «həlk-millətlər» deyilsə, hərdaim muxu mənini bildüridu. **«qünki mən həlkingə səlla qəzəplinip koyiwidim, ular həddidin exip həlkingə zor azar kildi»** — Huda Israildin (butpərəsliki tüpəylidin) qəzəplinip ularoqa «yat əllər» arқilik azar bərgüzüp jazalap, Babil imperiyəsıgə 70 yil sürgün kilduroqan. Bırak «yat əllər» bu ixta Hudaning jazasining dairisidin qikiq tolimu rəhimsizlik kiləqan. □ **1:16 ««əlqəm tanisi tartilidu»** — demək, əlqəm tanisida xəhərnı əlqəx Yerusalem xəhırining kaytidin toluq kurulidəqanlıkıdin derək beridu. ■ **1:16** Əz. 11:23

20 Wə Pərwərdigar munga tət hünərwənni kərsətti. 21 Mən: «Bu *hünərwənlər* nemə ix kılqılı kəldi?» dəp soridim. U: «Mana bular bolsa Yəhudadikiləni heqkim kəddini rusliyalmiqudək dərijidə tarkitiwətkən münggüzlər; birak bu *hünərwənlər münggüzlərni* dəkkə-dükkigə qüxürgili, yəni əlləring Yəhudaning zeminini tarkitiwetix üqün kətürgən münggüzlirini yərgə taxliwətkili kəldi!» — dedi.□

2

Üqinqi alamət kərünüx — əlqəx tanisini tutqan yigit

¹ Andin mən bəximni kətürüp, mana qolida əlqəm tanisini tutqan bir adəmni kərdüm ² wə uningdin: «Nəgə barisən?» dəp soridim. U munga: «Mən Yerusalemni əlqigili, uning kəngliki wə uzunluqini *əlqəp* bilgili barimən» — dedi.

³ Mana, mən bilən səzlixiwatqan pərixte qıkti; yənə bir pərixte uning bilən kərüxüxkə qıkti ⁴ wə uningqəa mundaq dedi: — Yügür, bu yax yigitkə səz kıl, uningqəa mundaq deyin: — «Yerusalem əzidə turuwatqan adəmləring wə mallarning kəplükidin sepilsiz xəhərlərdək

□ **1:21** «Mən: «**bu hünərwənlər** nemə ix kılqılı kəldi?» dəp soridim...» — əmdi bu «tət münggüz» wə «tət hünərwən» nemini kərsitidoqanlıki üstidə «qoxumqə səz»imizdə azraq pikirliximiz.

bolidu. □ 5 — wə Mən Pərwərdigar uning ətrapiya ot-yalkun sepili, uning iqidiki xan-xəripi bolimən. 6 — Həy! Həy! Ximaliy zemindin keqinglar, — dəydu Pərwərdigar, — qünki Mən silərnı asmandiki tət tərəptin qıkkən xamaldək tarkitiwətkən, dəydu Pərwərdigar». □

7 «— Həy! I Babil kızı bilən turuquzi Zion, kaqkın! □ 8 Qünki samawi koxunlarning Sərdari boluən Pərwərdigar mundak dəydu: — Öz xan-xəripini dəp U Meni silərnı bulang-talang kıləuən əllərgə əwətti; qünki kim silərgə qeqilsa, xu Əzining kəz kəriqokioya qeqiləuən

□ 2:4 «Yügür, bu yax yigitkə söz kıl, uningəya mundak degin: — «Yerusalem əzidə turuwatқан adəmlərnıng wə mallarning kəplükidin sepilsiz xəhərlərdək bolidu» — demək, kəlgüsi Yerusalem nahayıti qong bir xəhər boləuəqka, uning əhalisi bəribir həkəndak sepilning iqugə patmaydu; demək, muxu yigitning uning «kənglikini, uzunluğu»ni əlqixi bikar ix bolmamdu?! □ 2:6 «Mən silərnı asmandiki tət tərəptin qıkkən xamaldək tarkitiwətkən» — «tət tərəptin qıkkən xamal» ibraniy tilida: «asmandiki tət xamal» deyilidu — xərk, oqərb, ximal, jənub tərəplərdin qıkidioyan xamallar. □ 2:7 «— Həy! I Babil kızı bilən turuquzi Zion, kaqkın!» — Babil imperiyəsi Zəkəriyaning bexaritudin 20 yil ilgiri wəyran kılinoqanidi. Xunga biz muxu səzlər wə keyinki altə ayətni ahirkı zamanni kərsitidu, dəp kəraymiz. Biraq xu qəuədikı Yəhuda wə Yerusalem bexarətlərdin heli ümid alalaydu, qünki bexarətlər Hudaning ularəya boləuən mənggülik məksətlirining həkəqəuən əzgərtilməgənlikini təstikləydu.

bolidu. □ ■ 9 Qünki mana, Mən Öz qolumni ularning üstigə silkiymən, ular özligə kul qilinoquqilaroqa olja bolidu; xuning bilən silər samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigarning Meni əwətkənlikini bilisilər.

10 Nahxilarni yangritip xadlan, i Zion kizi; qünki mana, keliwatimən, arangda makanliximən, dəydu Pərwərdigar, ■ 11 — wə xu künidə kəp əllər Pərwərdigaroqa baqlinidu, Manga bir həlk bolidu; arangda makanliximən wə silər samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigarning Meni əwətkənlikini bilisilər; 12 xuningdək Pərwərdigar Yəhūdani Özining «mukəddəs zemini»da nesiwisi boluxqa miras qilidu wə yənə Yerusalemni talliwalidu.

13 Barliq ət igiliri Pərwərdigar aldida süküt qilsun! Qünki U Özining mukəddəs makanidin qozoqaldi!»

□ 2:8 «**Öz xan-xəripini dəp U Meni silərni bulang-talang qiloqan əllərgə əwətti**» — baxqa tərjimiliri: «Xan-xərap ayan qilinoqandin keyin, U Meni silərni bulang-talang qiloqan əllərgə əwətti», yaki «Xərap-hərmətkə erixtürülginimdin keyin, U... Meni əwətti». Qaysi tərjimisi toqra boluxidin kətiynəzər, oqurmənlər dikqət qiliduki, Pərwərdigar Əzi «Samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar»ni əwətidu (9-ayət, 6-bab, 15-ayət, 10-bab, 12-ayətlərdimu ohxax ixni kərələymiz). Biz əmdi Injildin qüxinimizki, Huda dunyaqə əwətkən Qutquzoquqi-Məsihning əzi Hudalik təbiitidur, u Hudaning əzəldin boluquqi mənggülük «Kalami»dur. Xühşisizki, muxu ayəttiki «Samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar» bolsa, «Hudaning Kalami», Məsihdur (Təwrat, «Yəx.» 48:16nimu kəring). ■ 2:8 Zək. 2:9; 6:15; 10:12; Yəx. 48:16; Yh. 11:42; 17:21 ■ 2:10 Law. 26:12; Əz. 37:27; 2Kor. 6:16

3

Tətinqi aləmət kərinüx — •••• Yəxua bax kaħinni kiyndürüx

¹ Andin u manga Pərwərdigarning Pərixtsisi aldida turuwatқан bax kaħin Yəxuani, xuningdək Yəxuaning ong tərripidə uning bilən düxmənlixixkə turoqan Xəytanni kərsətti. □

² Pərwərdigar Xəytanoqə: «Pərwərdigar seni əyiblisun, i Xaytan! Bərhək, Yerusalemni talliwaloqan Pərwərdigar seni əyiblisun! Bu kixi ottin tartiwelinoqan bir ququla otun əməsmu?» — dedi. □ ■

³ Yəxua bolsa paskina kiyimlərni kiygən Һalda Pərixting aldida turatti.

⁴ U Uning aldida turuwatқанlaroqə: «Bu paskina kiyimni uningdin salduriwetinglar» — dedi wə uningoqə: «Kəra, Mən kəbihlikingni səndin elip

□ **3:1 «Andin u manga ... bax kaħin Yəxuani, xuningdək Yəxuaning ong tərripidə uning bilən düxmənlixixkə turoqan Xəytanni kərsətti»** — oqurmənlər bəlkim biliduki, «Yəxua» (yaki «Yəhoxua») Yəhudiylar arisida kəp kərilidioqan isim bolup, mənisi: «Pərwərdigar Kutkuzoquci» degənliktur. «Əysa» degən isim «Yəxua»ning ərəb tilidiki ipadilinixidur. «Xəytan» degəning mənisi: «düxmən, küxəndə». Bu ayət ibraniy tilida: «Andin u manga Pərwərdigarning Pərixtsisi aldida turuwatқан bax kaħin Yəxuani, xuningdək Yəxuaning ong tərripidə Xəytanning uningoqə «xəytan bolux»ka turoqanliqini kərsətti» — deyilidu. □ **3:2 «Bərhək, Yerusalemni talliwaloqan Pərwərdigar seni əyiblisun! Bu kixi ottin tartiwelinoqan bir ququla otun əməsmu?»** — bu səz Yəxuani kərsitidu, əlwəttə; wə bəlkim Yəxuaning Babiloqə sürgün boluxtiki sinəq-azduruxliridin kutkuzuloqanliqini kərsitidu. Bu toqruluk «koxumqə səz»imizdə kərsətkinimizdək, bu ixta Yəxua Israiloqə wəkil qilinidu. ■ **3:2** Yəh. 9

kəttim, sanga həytlik kiyim kiygüzdüm» — dedi.

□ ■

⁵ Mən: «Ular bexioğa pakiz bir səllini orisun!» — dedim. Xuning bilən ular pakiz bir səllini uning bexioğa orap, uningğa kiyim kiydürdi; Pərwərdigarning Pərixtsisi bir yanda turatti.□

⁶ Wə Pərwərdigarning Pərixtsisi Yəxuağa mundak jekilidi: — ⁷ «Samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar mundak dəydu: — Əgər yollirimda mangsang, tapiloqinimni qing tutsang, Mening öyümni baxqurisən, həylilirimğa qaraydiəjan bolisən; sanga yenimda turuwatqanlarning arisida turux həkukini berimən.

⁸ — I bax kahin Yəxua, sən wə sening aldingda olturoqan həmrahliring anglanglar (qünki ular bexarətlik adəmlər): — Mana, Mən «Xah» dəp ataloqan qulumni məydanəğa qikirimən. □ ■

⁹ Mana, Mən Yəxuaning aldiəğa qoyəjan taxqa

□ **3:4 «Uning aldida turuwatqanlar»** — bizningqə Pərwərdigarning Pərixtsisining aldidiki pərixtilərni kərsitidu.

■ **3:4 Mik. 7:18** □ **3:5 «Mən: «Ular bexioğa pakiz bir səllini orisun!» — dedim...»** — bu söz bəlkim Zəkəriyaning duasi — demək, «Yəxuaning kahinlik kiyimliri toluq bolsun!».

□ **3:8 «Mana, Mən «Xah» dəp ataloqan qulum...»** — «mana» degən söz muxu yərdə ibraniy tilida «qünki, mana» deyilidu. «qünki» degən söz ixlitiləndə, əslidə uning kəynidə bir səwəb bar boluxi kerək. Bu səwəb yukiriki 1-7-ayəttə tepilixi mumkin, birək bizgə hazırqə naməlum. **«Mening «Xah» degən qulum»** — 6-bab, 12-13-ayəttimu tiləğa elinidu. ««Xah» degən qulum» Məsihni kərsitidu. «Xah», «Yəxua», «uning aldiəğa olturoqan adəmlər» wə təwəndiki ayəttiki «yəttə kəzlük tax» üstidə «qoxumqə söz»imizdə tohtilimiz. ■ **3:8** Yəx. 4:2; 11:1; Yər. 23:5; 33:15; Zək. 6:12

qara! — Bu bir taxning üstidə yəttə көz bar; mana, Mən uning nəkixlirini Өzüm oyimən, — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, — wə Mən bu zeminning kəbihlikini bir kün iqidila elip taxlaymən. □ ■

¹⁰ Xu küni, — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, — hərbinglar öz yeqininglarni üzüm teli wə ənjür dərihi astioqa olturuxqa təklip kilisilər».

4

Bəxinqi alamət kərünux — altun qiraəqdan

¹ Andin mən bilən səzlixiwatqan pərixte kaytip kelip meni oyoqitiwətti. Mən huddi uyqusidin oyoqitiwetilgən adəmdək bolup qaldim; ² U məndin: «Nəmini kərdüng?» dəp soridi. Mən: «Mana, mən pütünləy altundin yasaloqan bir qiraəqdanni kərdüm; uning üsti tərripidə bir

□ **3:9 «Bu bir taxning üstidə yəttə көz bar; mana, Mən uning nəkixlirini Өzüm oyimən»** — «kөz» ibraniy tilida «bulaq» degən məninimu kərsitidu. Bəzi alimlar xu mənidə qüxinip mundak tərjimə kılıdu: «Bu bir taxning üstidə yəttə bulaq bar; Mən bularning aqzilirini aqimən...». 3-bab, -10-ayəttə yəttə көz tiləq elinoqaqqa, biz əsli «kөz» degən mənidə boluxi kerək, dəp qaraymiz. Mumkinçilikimu barki, «kөz» degən söz muxu yərdə ikki mənini öz iqiğə alidu. ■ **3:9** Zək. 4:10; Wəh. 5:6; Zəb. 118:22; Yəx. 8:14; 28:16; Mat. 21:42; 1Pet. 2:4; Yəx. 49:16; Yh. 20:20, 25-27; Zək. 13:1

қақа, yəttə qirioqi wə yəttə qiraofқа tutixidioqan yəttə nəyqə bar ikən; □ ³ uning yenida ikki zəytun dərihi bar, birsi ong tərəptə, birsi sol tərəptə», dedim. ⁴ Andin jawabən mən bilən səzlixiwatқан pərixtidin: «I təksir, bular nemə?» — dəp soridim.

⁵ Mən bilən səzlixiwatқан pərixte manga jawabən: «Bularning nemə ikənlikini bilməmsən?» — dedi. Mən: «Yaq, təksir» — dedim.■

⁶ Andin u manga jawabən mundaq dedi: «Mana samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigarning Zərubbabəlgə kılqan səzi: «Ix küq-kudrət bilən əməs, iktidar bilən əməs, bəlki Mening Rohim arkilik pütidu! — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar. ⁷ — I büyük taq, sən zadi kim? Zərubbabəl al-dida sən tüzlənglik bolisən; u *ibadəthanining* əng üstigə jipsima taxni koyidu, xuning bilən uningofa: «Iltipatlik bolsun! Iltipat uningofa!» degən tovlaxlar yangrap anglinidu».□ ■

⁸ Andin Pərwərdigarning səzi manga kelip mundaq deyildi: — ⁹ «Zərubbabəlning qoli

□ **4:2 «yəttə qirioqi wə yəttə qiraofқа tutixidioqan yəttə nəyqə bar ikən»** — yaki «yəttə qiraofning hər birining yəttə piliki bar ikən». ■ **4:5** Zək. 4:14; Əzra 5:1; 6:14; Wəh. 11:3-4 □ **4:7 «u ibadəthanining əng üstigə jipsima taxni koyidu»** — «jipsima tax» seliniwatқан oyning (muxu ayəttə ibadəthanining) əng ahirki koyuloqan textitur. «**xuning bilən uningofa: «Iltipatlik bolsun! Iltipat uningofa!» degən tovlaxlar yangrap anglinidu»** — «Iltipatlik bolsun! Iltipat uningofa!» degən sözlər bəlkim ibadəthaniofa, yaki «əng üstidiki jipsima tax», yaki pütün quruluş ixiofa eytilidu. ■ **4:7** Yəx. 40:4

muxu öyning ulini saldi wə uning kolliri uni püttüridu; xuning bilən silər samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigarning Meni əwətkənlikini bilisilər. ■ ¹⁰ Kim əmdi muxu «kiqik iqlar boləqan kün»ni kəzgə ilmisun? Qünki bular xadlinidu, — bərhək, bu «yəttə» xadlinidu, — Zərubbabəlning qoli tutqan tik əlqəm texini kərgəndə xadlinidu; bu «yəttə» bolsa Pərwərdigarning pütkül yər yüzigə səpselip qaratqan kəzliridur».□ ■

¹¹ Mən jawabən pərixtidin: «Qiraəddanning ong wə sol tərəpidə turəqan ikki zəytun dərihi nemə?» dəp soridim; ¹² wə ikkinqi kətim soalni qoyup uningdin: «Ularning yenidiki ikki altun nəyqə arkilik əzlikidin «altun» quyuwatqan xu ikki zəytun xehi nemə?» dəp soridim.□

¹³ U məndin: «Bularning nemə ikənlikini bilməmsən?» dəp soridi. Mən: «Yək, təksir» — dedim.

¹⁴ U mənə: «Bular pütkül yər-zeminning Igisi aldida turuwatqan «zəytun meyida məsih

■ **4:9** Yh. 2:19-21 □ **4:10 «bərhək, bu «yəttə» xadlinidu...»** — bəzi alimlar bu «yəttə»ni qiraəddanning yəttə xehini kərsitidu, dəp qaraydu. Biraq qiraəddan Hudadin may qəbul kiliwatidu, xunga bizningqə «bu «yəttə»» yukiriki taxning «yəttə kəz»ini kərsitidu. İbadəthanining quruluşu adəmlərnin kəz-qaraxlirida «kiqik iqlar» boləqini bilən, Pərwərdigarning həmmə ixni tənq kəridəqan kəzliridə u intayin əhmiyətlilik, xadlinarlik bir ixtur. Həttə quruluş jəryanida, Zərubbabəlning «tik əlqəx texi»ni tutqanlikini kərgəndə, «Pərwərdigarning kəzliri» xadlinidu. «Qoxumqə səz»imiznimu kərəng. ■ **4:10** 2Tar. 16:9; Wəh. 5:6 □ **4:12 «..əzlikidin «altun» quyuwatqan xu ikki zəytun xehi...»** — muxu «altun» bəlkim «altun rənglik» zəytun meyi —hər tərəplik rəhiy riqəbət-təsəllini kərsətsə kərek.

qilinoqan» ikki oqul balidur» — dedi. □ ■

5

Altinqi alamət kərünüx — «uqar oram yazma»

¹ Andin mən yənə beximni kətürüp, mana bir uqar oram yazmini kərdüm. ² U məndin: «Nemini kərdüng?» dəp soridi. Mən: «Bir uqar oram yazmini kərdüm; uzunluqi yigirmə gəz, kəngliki on gəz ikən» — dedim.□

□ **4:14** «**zəytun meyida məsih qilinoqan» ikki oqul balidur**» — ibraniy tilida: «zəytun mayliq ikki oqul bala» deyilidu. Bu ayəttik «ikki zəytun dərihi» toqrisida ikki kəzqarax bar. (1) Ikki zəytun dərihi Zərubbabəl wə Yəxua, yəni Dawutning əvladi bolqan padixahning ornida turoquqi Zərubbabəl wə bax kahin Yəxua. Oqurmənlərnin esidə boluxi kerəkki, Israilning padixahliri wə kahinliri alahidə bir purakliq zəytun meyi bilən «məsih qilinoqan», bu may Hudaning Rohining məditini bildürətti. Xuningdək padixah wə kahin (baxqa tərəplərdin) Hudaqə wəkalətqi bolatti. Bu birinqi kəzqarax boyiqə bu ikki adəmning Hudaning Rohi arkiliq yetəkqilik qilixi wə ilham berixi bilən, həlk Hudaning nurini dunyaqə qaqidioqan «qiraqdan» bolidu. (2) Bu «məsih qilinoqan ikki oqul bala» dəl Zəkəriya wə Həqay pəyoqəmbərlərnin əzi; ularning riqbətləndürüxliri bilən pütin həlk, jümlidin Zərubbabəl wə Yəxua muqəddəs ibadəthanini quruxqa ilhamlandurulmaqta; xuning bilən yənə «Hudaning nurini dunyaqə qaqidioqan «qiraqdan» bolidu». Bizningqə bu kəzqarax orunluq. ■ **4:14** Zək. 4:3; Əzra 5:1; 6:14; Wəh. 11:3-4 □ **5:2** «**uzunluqi yigirmə gəz, kəngliki on gəz ikən**» — ibraniylar ixlətkən «gəz» bəlkim yerim metr idi. Oram yazminin uzunluqi, kəngliki Musa pəyoqəmbərgə kərsitilgən «muqəddəs qedir»ning uzunluqi wə kəngliki bilən munasiwətlik («Mis.» 29-babni kəring).

³ U manga: «Bu bolsa pütün zemin üstigə qikiriləğan lənəttur; qünki hər bir oqrilik kılquqi bu tərpiyə yeziləğini boyiqə üzüp taxlinidu; wə kəsəm ičküqiləning hər biri u tərpiyə yeziləğini boyiqə üzüp taxlinidu».

⁴ — «Mən bu yazmini qikirimən» — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləğan Pərwərdigar, «wə u oqrining öyigə həmdə namim bilən yaləandin kəsəm ičküqining öyigə kiridu wə xu öydə qonup uni yaqraq-taxliri bilən qoxupla yəwetidu».□

Yəttinqi alamət kərünux — sewəttə olturoğan ayal — «Rəzillik»

⁵ Andin mən bilən səzlixiwatqan pərixte qikip manga: «Əmdi bexingni kətürgin, nemining qikiwatqinini kərüp baq» — dedi.

⁶ Mən: «U nemə?» — dəp soridim. U manga: «Bu qikiwatqan «əfaḥ» sewitidur», wə: «Bu bolsa xu rəzilləning pütün zemindiki

□ 5:4 «Mən bu yazmini qikirimən... wə u oqrining öyigə həmdə namim bilən yaləandin kəsəm ičküqining öyigə kiridu wə xu öydə qonup uni yaqraq-taxliri bilən qoxupla yəwetidu» — «uqar oram yazma» toqrisida «qoxumqə səz»imizdə tohtilimiz.

kiyapitidur» — dedi. □

⁷ Əfah sewitining aqzidin dumilak bir qoşuxun kətürüldi, mana, əfah sewiti iqidə bir ayal olturatti.

⁸ U: «Bu bolsa, rəzillik»tur» — dəp, uni əfah sewiti iqidə qayturup taxlap, əfahning aqziqə eoir qoşuxunni taxlap koydi.

⁹ Beximni kətürüp, mana ikki ayalning qıkkanlıqini kərdüm; xamal ularning qanatlırını yəlpütüp turatti (ularning ləyləkningkidək qanatlırı bar idi); ular əfahni asman bilən zeminning otturisiqə kətürdi.

¹⁰ Mən bilən səzlixiwatқан pərixtidin: «Ular əfahni nəgə kətürüp mangidu?» — dəp soridim.

¹¹ U manga: Ular əfah üqün «Xinar zemini»da bir ey selixka kətti; ey bərpa kilinqəndin keyin, əfah sewiti xu yərdə öz turaloşusiqə koyulidu, — dəp jawab bərdi. □

□ **5:6 «Bu qıkiwatқан «əfah» sewitidur»** — «əfah» bolsa həjim əlqimi, təhminən 40 litr kelidu. Muxu yərdə həm əlqəm həm əlqəydiqan sewətning özini kərsitidu. **«Bu bolsa xu rəzilləning pütүн zemindiki kiyapitidur»** — «rəzillər» ibraniy tilida «ular». Yukirida eytiloqan oşrı wə yaloqanqini kərsitixi mumkin. Ibraniy tilida «kiyapət» «kəz» degən səz bilən ipadilinidu. Mənsi bəlkim: Huda Öz həlkigə kəzi bilən yetəkqilik kılöinidək («Zəb.» 32:8) Xəytanmu əzigə təwə boloqanlarni «əfah» (soda-setikning simwoli) arkilik baxquridu. «Koxumqə səz»imizni kəring. □ **5:11 «Xinar zemini»** — «Xinar» Babiliyəning baxqa bir ismi. **«əfah sewiti xu yərdə öz turaloşusiqə koyulidu»** — «əfahda olturoqan ayal» («rəzillik») toşrisida «koxumqə səz»mizdə tohtilimiz.

6

Səkkizinqi alamət kərünüx — atlıq jəng hərwiliri

¹ Andin mana, mən yənə beximni kətürüp, ikki taq otturisdin tət jəng hərwisining qıkkanlıqını kərdüm. Taqlar bolsa mis taqlar idi. ² Birinqi jəng hərwisidiki qızıl atlar idi; ikkinqi jəng hərwisidiki qara atlar idi; ³ üçinqi jəng hərwisidiki aq atlar, tətinqi jəng hərwisidiki küqlük qıpar atlar idi. ⁴ Mən jawabən mən bilən səzlixiwatqan pərixtidin: «Təksir, bular nemə?» — dəp soridim.

⁵ Pərixte mənə jawabən: «Bular pütkül yər-zeminning Igisining huzuridin qıkkan asmanlarning tət rohi. ⁶ Qara atlar kətılqan hərwa ximaliy zeminlar tərəpkə kiridu; aqlar ularning kəynidin mangidu; qıparlar bolsa jənubiy zeminlar tərəpkə mangidu. ⁷ Andin muxu küqlük atlar qıqip yər yüzidə uyak-buyak kezixkə aldiraydu» — dedi.

U ularqa: «Meninglar, yər yüzidə uyak-buyak menginglar» — dedi; ular yər yüzidə uyak-buyak mangdi. ⁸ Wə U mənə ünlük awazda: «Qara, ximaliy yər-zeminlar tərəpkə mangoqanlar Mening Rohimdiki aqqıqni ximaliy zemin tərəptə besikturdi» — dedi. □

Bax kahin Yəxuaşa taj kiydürüx

□ **6:8 «ximaliy yər-zeminlar tərəpkə mangoqanlar Mening Rohimdiki aqqıqni ximaliy zemin tərəptə besikturdi» — səkkizinqi kərünüx üstidə «qoxumqi səz»mizdə tohtilimiz.**

9 Pərwərdigarning səzi manga kelip mundak deyildi: —

10 Sürgün bolup kəlgənlərdin, yəni Həlday, Tobiya wə Yədayadin sowqatlarni qobul qiləyin; xu küni ular Babilin kelip qüxkən öygə, yəni Zəfaniyaning oqli Yosiyaning öyigə kirgin; ¹¹ xundak, kümüx wə altunni qobul qiləyin, bulardin qəmbərsiman bir tajni tokup wə tajni Yəhəzadakning oqli bax kahin Yəxuaning bexioqa kiygüzgin; ¹² wə Yəxuaqa: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar mundak dəydu: Karanglar, «Xah» dəp ataləjan insan! U öz tüwidin ornida xahlinip, Pərwərdigarning ibadəthanisini quridu» — degin.■

13 «Bərhək, Pərwərdigarning ibadəthanisini qurəuqi dəl xu bolidu; u xu xahənə xan-xərəpni zimmisigə elip, öz təhtigə olturup həküm süridu; u təhtkə olturidiəjan kahin bolidu; hatirjəmlik-aramlikni elip kelidiəjan həmkarlik

■ 6:12 Zək. 3:8; Yəx. 4:2; 11:1; Yər. 23:5; 33:15

ular ikkisi arisida bolidu. □ ■

¹⁴ Muxu qəmbərsiman taj Pərwərdigarning ibadəthanisida Hələm, Tobiya, Yədayalarğa wə Zəfaniyaning oqqlining mehribanliqığa bir əslətmə üqün qoyulidu. □ ¹⁵ Wə yirakta turuwatқанlar kelip Pərwərdigarning ibadəthanisini qurux hizmitidə bolidu; xuning bilən silər samawi qoxunlarning Sərdari bolotan

□ **6:13 «u xu xahənə xan-xərəpni zimmisigə elip, ... u təhtkə olturidoğan kahin bolidu»** — Israilda «Lawi» qəbilisidin bolotan «kahin»lar padixah boluxqa qət'iy bolmaytti. Muxu yərdə Yəxua (Əysa) xübhısizki, kəlgüsi zamanda kelidoğan Qutkuzoquqi-Məsihni kərsitidu. «Məsih» həm kahin həm padixah bolup, Yəxua wə Zərubbabəl quruwatқан ibadəthanidin tehimu uluq ibadəthanini, yəni Muqəddəs Rohtin tuquloğan kixilərdin tərkiб tapқан ibadəthanini quridu. «Qoxumqə səz»imiz wə «Həgay pəyoqəmbər» qismidiki «qoxumqə səz»imizni kərüng. **«hatirjəmlik-aramliqni elip kelidoğan həmkarliq...»** — yaki «hatirjəmlik-aramliqni elip kelidoğan pilan ...». **«hatirjəmlik-aramliqni elip kelidoğan həmkarliq ular ikkisi arisida bolidu»** — bəzi alimlar «ikkisi» degən səz «ikki həkuk» degən mənidə, u bəlkim Qutkuzoquqi-Məsihning «kahin» həm «təhttə olturoquqi padixah» degən ikki salahiyitini kərsitidu, dəp qaraydu. Bizningqə «ular ikkisi» bolsa Pərwərdigar həm uning Məsihidur. Dunyaning gunahlırini yuyidoğan qurbanliq bolsa Hudaning pilani bolup, Əz Məsihi xu pilanini əməlgə axurup qurbanliq bolotan; xunga «hatirjəmlik-aramliqni elip kelidoğan həmkarliq» «Ular ikkisi» arisididur. ■ **6:13** Zəb. 110:1, 4; 85:10; Yəx. 9:6; 22:24; Yh. 2:19-22 □ **6:14 «Hələm, Tobiya, Yədayalar...»** — «Hələm» 10-ayəttə «Həday» dəp atilidu. **«Zəfaniyaning oqqlining mehribanliqığa bir əslətmə üqün qoyulidu»** — baxqa birhil tərjimisi: «Zəfaniyaning oqli «Hən»gə bir əslətmə üqün qoyulidu». Birak «hən»ning mənisi «iltipət, mehribanliq» bolup, Muqəddəs Kitabtiki baxqa yərlərdə isim ornida ixlətkənliki kərülməydu.

Pərwərdigarning Meni əwətkənlikini bilisilər; əgər Pərwərdigarning awazini kəngül qoyup anglisanglar bu ix əməlgə axurulidu».■

7

Roza tutux toqruluk qoyuloqan soal wə rəddiyəlik jawab

¹ Darius padixahning tətinqi yili tokkuzinqi ay, yəni «Hisləw»ning tətinqi küni, Pərwərdigarning sözi Zəkəriyaqa kəldi.

² Xu qaşda Bəyt-əl xəhiridikilər Xerəzər wə Rəgəm-Mələklərnə Pərwərdigardin iltipat soraxqa əwətkənidi.

³ Bəyt-əldikilər: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigarning əyidiki kaşinlardin, xuningdək pəyqəmbərlərdin: «Hərbirimiz kəp yillardin berə kıləqinimizdək, bəxinqi ayda hərbirimiz yənəla əzimizni baxkılardin ayrip, yioqa-zaroqa olturuximiz kerəkmü?» — dəp soranglar» dəp tapiloqanidi.□

⁴ Pərwərdigarning sözi mənəga kelip mundak deyildi: —

■ **6:15** Zək. 2:8, 9, 10, 12; Yəx. 48:16; Yh. 11:42;

17:21 □ **7:3** «**bəxinqi ayda hərbirimiz yənəla əzimizni baxkılardin ayrip, yioqa-zaroqa olturuximiz kerəkmü?**»

— «bəxinqi ay»diki roza tutux bolsa əslidiki ibadəthanining wəyran kılinoqanliqioqa həsrət bildürux üqün idi. Babil imperiyəsinə qoxunliri ibadəthanini bəxinqi ayning 9-künidə wəyran kıləqanidi, andin həlkni 70 yil sürgün kılıp baxqoroqan. Muxu kixilər: «Ibadəthana hazır qaytidin quruluwatqan boləqaqqa, bu rozini tutuweriximiz kerəkmü?» — dəp oyliniwatqanidi.

⁵ «Zemindiki barlik turuwatkan h lk k  h m kahinlaro a s z kilip mundak sorio in: — «Sil r muxu y tmix yildin beri b xinqi ay w  y ttingi aylarda roza tutup yio a-zar kil ninglarda, sil r manga, h kik t n manga roza tutunglarmu? □ ⁶ Yegininglar, iqkinglar, bu p k t  z nglar  q nla y p-iqkinglardin ibar t boldi  m smu? □ ⁷ Bular Yerusalem w  uning  trapidiki x h rliri a alilik bol an, taza awatlaxkan qaoqlarda, j nubiy Y huda w  t w n t zl nglik a alilik bol an qaoqlarda, P rw rdigar burunqi p yo  mb rl r arkilik jakarlio an s zl r  m smu?

⁸ P rw rdigarning s zi Z k riyo a kelip mundak deyildi: —

⁹ «Samawi koxunlarning S rdari bol an P rw rdigar mundak d ydu: — «H kikiy adal tni y rg z nglar, bir-biringlaro a mehirmuh bb t w  r him-x pk t k rsitinglar, ¹⁰ tul

□ **7:5 «Sil r muxu y tmix yildin beri b xinqi ay w  y ttingi aylarda roza tutup yio a-zar kil ninglarda...»** — «y ttingi ay»diki roza, waliy G d liyaning k za kilino anlikini  sl x m ksitid  tutulo an roza bolup, uning wapatio a h sr t bild r x  q n idi (T wrat, «Y r miya», 40-41-bablar). Bu Babil imperiy si P l stinni ixo al kil an m zgildiki  ng ahirqi paj elik w k  idi. □ **7:6 «Yegininglar, iqkinglar, bu p k t  z nglar  q nla y p-iqkinglardin ibar t boldi  m smu?»** » — dem k, sil rning roza tutuxunglar y p-iqixinglaro a ohxax, p k t  zliringla  q ndur. Roza tutuxning m ksiti Hudani izd x  m s, b lki « z- zig  iqini a qritix»tin ibar t boluxi mumkin. Y n  bir imkaniyiti, bu ay ttiki «yem k» w  «iqm k» b lkim h yt-bayramlarni k rsitidu. Huda ulardin: «muxu h yt-bayramlarni  z nglar  q n t brikildinglarmu, yaki m n  q n t brikildinglarmu?» — d p sorawatidu.

hotun wə yetim-yesirlarni, yat adəmlər wə namratlarni bozək kılmanglar; heqkim öz kerindixioqa kenglidə yamanlıq oylimisun.

■ ¹¹ Birak *ata-bowiliringlar* anglaxni rət kiloqan, ular jahillik bilən boynini toloqap, anglimaska kulaklırini eoqir kiloqan; □ ¹² ular Təwrat kanunini wə samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigarning Öz Rohi bilən burunki pəyoqəmbərlər arkilik əwətkən səzlırini anglimaslık üqün kenglini almastək kattik kiloqanidi; xunga samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigardin intayin kattik oqəzəp qüxkən; ¹³ xundak boldiki, Mən ularni qaqiroqanda ular anglaxni rət kiloqandək, ular qaqiroqanda Mənmü anglaxni rət kildim» — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, ■ ¹⁴ — «wə Mən ularni ular tonumaydıqan barlık əllər arisioqa qara kuyun bilən tarkitiwəttim; ularning ketixi bilən zemin wəyran boləqan, andin uningdin etkənlərmü, qaytkanlarmü boləqan əməs; qünki ularning səwəbidin illik zemin wəyranə kilinqan».□

8

Roza tutux toqıruluq qoyuloqan soal wə ümid bərgüqi jawab

■ **7:10** Mis. 22:22 □ **7:11** «**ular jahillik bilən boynini toloqap**» — ibraniy tilida «ular mürisini jahil kilip...». ■ **7:13** Pənd. 1:28; Yəx. 1:15; Yər. 11:11; 14:12 □ **7:14** «**ularni... qara kuyun bilən tarkitiwəttim**» — yaki «ularni ... qara kuyun bilən tarkitiwetimən».

¹ Wə samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigarning səzi manga kelip mundaq deyildi: —

² «Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar mundaq dəydu: «Mening Zionqa baqliqan otluk muhəbbitim qaynap taxti; Mening uningqa baqliqan otluk muhəbbitim tūpəylidin *uning dūxmənlirigə* oqəzipim qaynap taxti.■

³ Pərwərdigar mundaq dəydu: «Mən Zionqa qaytip kəldim, Yerusalemning otturisida makanliximən; Yerusalem «Həqiqət xəhiri» dəp atilidu, samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigarning teqi «Muxəddəs Taq» dəp atilidu. ⁴ Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar mundaq dəydu:

«Kəri boway-momaylar yənə Yerusalemning koqilirida olturidiqan bolidu; künliri uzun bolup, hər biri qasisini qolida tutup olturidu;

⁵ xəhəring koqiliri oynawatqan oqul-qiz balilar bilən liq tolidu. ⁶ Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar mundaq dəydu:

— «Bu ix xu künlərdə bu həlkning qaldisinin kezigə ajayib karamət kərünidioqini bilən, u Mening kezümgə karamət kərünəmdu?» — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar.□

⁷ Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Mana,

■ 8:2 Zək. 1:14 □ 8:6 «Bu ix xu künlərdə bu həlkning qaldisinin kezigə ajayib karamət kərünidioqini bilən, u Mening kezümgə karamət kərünəmdu?» — demək, adəmlər üqün ajayib karamət bolqan ixlar Huda üqün adəttiki ixlar.

Mən Öz həlkimni xərkiy zeminlardin, oʻrbiy zeminlardin kutkuzimən; ⁸ Mən ularni elip kelimən, ular Yerusalemda makanlixidu; ular Mening həlkim, Mən həkikət wə həkqaniylikta ularning Hudasi bolimən».

⁹ Samawi qoxunlarning Sərdari bolōan Pərwərdigar mundak dəydu: — «Samawi qoxunlarning Sərdari bolōan Pərwərdigarning oʻyining uli selinoqan künidə hazır bolōan pəyoʻəmbərləning aʻozidin muxu künlərdə bayan kiliniwatqan munu soʻzlərni ixitiwatisilər, mukəddəs ibadəthanining qurulusioqə qolunglar küqlük kilinsun! □ ¹⁰ Qünki xu künlərdin ilgiri insan üqün ix həkqi yok, at-ulaq üqünmu ix həkqi yok idi; jəbir-zulum tüpəylidin qikkuqi yaki kirgüqi üqün aman-esənlük yok idi; qünki Mən hər bir adəmnı öz yekiniqə düxmənləxtürdüm; ¹¹ birak Mən bu həlkning qaldisioqə burunki künlərdikidək bolmaymən, dəydu samawi qoxunlarning Sərdari bolōan Pərwərdigar; ¹² qünki uruk həsulluk bolidu, üzüm teli mewiləydu, tuprak ündürmilirini beridu, asmanlar xəbnəmlirini beridu; xuning bilən mən bu həlkning qaldisioqə muxularning həmmisini igə kildurimən. □ ¹³ Xundak əməlgə axuruliduki, silər əllər arisida lənət bolup qaloqininglarning əksiqə, i Yəhuda jəməti wə

□ **8:9 «Pərwərdigarning oʻyining uli selinoqan künidə soʻzligən pəyoʻəmbərlər»** — Həgay wə Zəkəriya. Bu ayəttə közdə tutuloqan «Pərwərdigarning oʻyining ulining selinixi» ikki yil burun («Əzra» 5:1-2) bolōan bolsa kerək. □ **8:12 «uruk həsulluk bolidu»** — yaki «urukqa hatirjəmlük-amanlik bolidu».

Israil jəməti, Mən silərni kütquzimən, silər *ularoqa* bəht-bərikət bolisilər; kərkmanglar, qolliringlar küqlük kılinsun!□

¹⁴ Qünki samawi koxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundak dəydu: — Siləring ata-bowiliringlar Mening oəzipimni kəzoqioqanda Mening silərgə yamanlik yətküzüx oyida boləqinim wə xu *jaza* yolidin yanmioqinimdək — dəydu samawi koxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — ¹⁵ Mən hazır, muxu künlərdə yənə Yerusalem wə Yəhuda jəmətigə yahxilik yətküzüx oyida boldum; kərkmanglar. ¹⁶ Muxu ixlaroqa əməl kilinglar: — Hərbiringlar öz yekininglaroqa həkikətne sözlənglar; dərwaziliringlarda həkikətkə, aman-tinqlikka uyoqun həkümlərni yürüzüinglar; □ ■ ¹⁷ heqkim kənglidə öz yekinioqa yamanlik oylimisun; heqkandak yaloqan kəsəmgə xerik bolmanglar; qünki Mən dəl bularning həmmisigə nəprətlinimən, dəydu Pərwərdigar.■

□ **8:13 «silər əllər arisida lənət bolup qaləqininglar»** — bu səzning bəlkim üç tərifi bar. (1) sürgün boləqan Yəhudiylar əzliri lənətkə qalduruloqan; (2) ular baxqilaroqa lənət bolup ularoqa bala-qaza kəltürgən; (3) ularning nami (Israil, Yəhudi) lənətni bildürgən. Huda muxu üç əwalning hər birini dəl ularning əksigə aylanduridu. **«silər ularoqa (əllərgə) bəht-bərikət bolisilər»** — Huda əslidə İbrahim pəyoqəmbərgə: «Sən wə əwladıng hər bir əl-millətkə bəht-bərikət bolisən» dəp wədə qiloqan. Israil itaətsizliktin muxu bərikətni lənətkə aylanduroqan. □ **8:16 «dərwaziliringlarda həkikətkə, aman-tinqlikka uyoqun həkümlərni yürüzüinglar»** — aqsəqallar xəhər dərwazilirida olturup, sot wə həküm kılatti. ■ **8:16** əf. 4:25 ■ **8:17** Zək. 5:3, 4; 7:10.

18 Wə samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigarning səzi manga kelip mundak deyildi: —

19 Samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar mundak dəydu: — «Tətinqi aydiki roza, bəxinqi aydiki roza, yəttinqi aydiki roza wə oninqi aydiki roza Yəhuda jəmətigə huxallıq wə xad-huramlik, bəhtlik ibadət sorunliri bolidu; xunga həkikət wə hatirjəmlık-tinqlikni səyünglar.□

20 Samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar mundak dəydu: — «Nuroqun qowmlar wə kəp xəhərləning ahalisi yənə muxu yərgə kelidu; ■ 21 bir xəhərdə turuwatqanlar baxqa bir xəhərgə berip ularəja: «Pərwərdigardin iltipət tiləxkə, samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigarni izdəxkə tez barayli; mənmu barimən!» — dəydiəjan bolidu. 22 Kəp qowmlar wə küqlük əllər Pərwərdigardin iltipət tiləxkə, samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigarni izdəxkə Yerusaleməja kelidu.

23 Samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar mundak dəydu: — «Xu künlərdə hərhil tilda səzləydiəjan əllərdin on nəpər adəm qikip Yəhudiyy bir adəmning tonining etikini tutuwelip uningoja: «Biz sən bilən barayli; qünki Hudani sən bilən billidur, dəp angliduk»

□ 8:19 «Tətinqi aydiki roza, bəxinqi aydiki roza, yəttinqi aydiki roza wə oninqi aydiki roza Yəhuda jəmətigə huxallıq wə xad-huramlik, bəhtlik ibadət sorunliri bolidu» — bu «rozilar» toqruluk «qoxumqə sez»ni kərüng. ■ 8:20 Yəx. 2:2; Yər. 16:19; Mik. 4:1; Zək. 8:2.

— dəydu.□

9

«Büyük Iskəndər»ning tajawuzi tooʻruluk bexarətlər

¹ Pərwərdigarning sөzidin yūkləngən bexarət — Hadrak zemini wə Dəməxk üstigə kənidu (qünki Pərwərdigarning nəziri adəmlər wə Israilning barlik kəbililiri üstididur); □ ² U bularəqa qegridax boləqan Hamatqa, Tur wə Zidon üstigimu kənidu. Tur tolimu «dana» boləqəqqa, □ ³ əzi üqün qəroqan kuroqan, kümüxnı topidək, sap altunni koqilardiki patkəktək dəwiləp koqoqan. ⁴ Mana, Rəb uni mal-dunyasidin ayriwetidu,

□ **8:23 «Xu künlərdə ... əllərdin on nəpər adəm qikip Yəhədiy bir adəmning tonining etikini tutuwelip uningə: «Biz sən bilən barayli; qünki Hudani sən bilən billidur, dəp angliduk» — dəydu»** — bu ix Hudani izdəngən «yat əllər»ning hərikətlirigə bir misal bolidu. □ **9:1 «Hadrak zemini»** — kona tarihnəmilər boyiqə, «Hadrak» degən rayon Dəməxk xəhirigə yekin boləqan, birək dəl kəysi jay ikənlikini həzir bilməymiz. **«qünki Pərwərdigarning nəziri adəmlər wə Israilning barlik kəbililiri üstididur»** — bəxkə birhil təjimisı: «qünki insanlarning wə Israilning barlik kəbililirining kəzi Pərwərdigarəqa karaydu». □ **9:2 «U, yəni Pərwərdigarning bexariti** bularəqa qegridax boləqan Hamatqa, Tur wə Zidon üstigimu kənidu» — «büyük Iskəndər» miladiyədin ilgiriki 332-yili jənub tərəpkə yürük kəlip muxu yərlərnı bir-birləp igiliwəloqan.

uning küqini dengizda yoq qilidu; u ot tərpidin yəp ketilidu.□

⁵ Axkelon buni kərüp qorqıdu; Gazamu kərüp azablinip toləqinip ketidu; Əkronmu xundaq, qünki uning arzu-ümidini tozup ketidu; padixah Gazadin yoqap ketidu, Axkelon adəmzatsiz qalidu. ⁶ Xuning bilən Axdodta haramdin boləqan birsi turidu; Mən Filistiylərnin məəqrurluqi wə pəhrini yoqitimən. □ ⁷ Mən aqzidin qanlarni, uning haram yegən yirginqlik nərsilərnini qixliri arisidin elip ketimən; andin kəlip qaləqanlar bolsa, ular Hudayimizəqa təwə bolup, Yəhudada yolbaxqi bolidu; Əkronning

□ **9:4 «Mana, Rəb uni mal-dunyasidin ayriwetidu, uning küqini dengizda yoq qilidu; u ot tərpidin yəp ketilidu»** — bu ayətni «büyük Iskəndər» əməlgə axurəqan. Miladiyədin ilgiri 332-yili u Turni bulang-talang qilip pütünləy wəyran qiliwətkən «qoxumqə səz»imizni kərüng). «uning küqini dengizda yoq qilidu» degənlikning baxqa birhil tərjimisi: «U (yəni Rəb) ularning dengizdiki küqini yoq qilidu» □ **9:6 «Xuning bilən Axdodta haramdin boləqan birsi turidu; Mən Filistiylərnin məəqrurluqi wə pəhrini yoqitimən»** — Iskəndər Turni igiliwaləqandin keyin Filistiyəgə qarap yürux qilidu. 5- wə 6-ayəttə tiləq elinəqan (Axkelon, Gaza, Əkron, Axdod) xəhərlər Filistiyədiki bəx qong xəhərnin tətii. Bu jənglərnin təpsilatlıri üqün «qoxumqə səz»imizni kərüng.

orni Yəbus qəbilisidikilərgə ohxax bolidu. □

⁸ Mən qoxun tütəylidin, yəni ötüp kətküqi wə qaytip kəlgüqi tütəylidin Öz öyüm ətrapida qedirimni tiktürimən; əzgüqi qaytidin uningdin ötməydu; qünki Öz kəzüm bilən kəzitimən. □

Zionning padixahı Məsih kelidu!

⁹ Zor xadlan, i Zion qızı!

Təntənəlik nida qıl, i Yerusalem qızı!

Qaranglar, padixahing yeningoqa kelidu;

U həqqaniy wə nijatlıq bolidu;

Kəmtər-məmin bolup,

□ 9:7 «**Mən aozidın qanlarını, uning haram yegən yirginçlik nərsilərini qıxliri arisidin elip ketimən; andin qelip qaloqanlar bolsa, ular Hudayimizoya təwə bolup,...**»

— «Hudayimizoya» degən sözgə qarışanda muxu ayətlərdiki səzligüqi Məsihning əzi boluxi kerək. «...Əkronning orni Yəbus qəbilisidikilərgə ohxax bolidu» — toluq ayətning mənisini: (1) Filistiyələr əmdi butlaroya ataloqan qurbanlıqların qeninimu, gəxinimu yeməydiqan bolidu. (2) Filistiyələr Hudaoya təwə bolup Yəhuda arisida (Yəbus qəbilisidikilərdək) hərmətlik mərtiwigə igə bolidu (həzirki «Pələstinliklər» Filistiyələrnin əwladlıri boluxi mumkin). «Qoxumqə səz»imiznimu kərüng. □ 9:8 «**Mən qoxun tütəylidin, yəni ötüp kətküqi wə qaytip kəlgüqi tütəylidin Öz öyüm ətrapida qedirimni tiktürimən; əzgüqi qaytidin uningdin ötməydu; qünki Öz kəzüm bilən kəzitimən**» — «büyük Iskəndər» zalim bolqini bilən, Misiroya hujum qilixqə mangışanda («ötüp kətkəndə») yaki Misirni ixşal qilip «qaytip kəlgəndə» (gərqə Yerusalemdiki muqəddəs ibadəthanida nuroqunliqan baylıqlar bolsimu), Yerusalemoqa həq hujum qilmışan. Bu tarihnin əng qong sirliridin biridur. «Qoxumqə səz»imiznimu kərüng.

Mada exəkkə, yəni exək təhiyigə minip kelidu; □ ■

¹⁰ Xuning bilən Mən jəng hərwilirini Əfraymdin, Atlarni Yerusalemdin məhrum kıliwetimən; Jəng okyasimu elip taxlinidu.

U bolsa əllərgə hatirjəmlik-tinqliqni jakarlap yətküzidu;

Uning həkümranliqi dengizdin dengizəiqə,

Əfrat dəryasidin yər yüzining qətlirigiqə bolidu. □

¹¹ Əmdi seni bolsa, sanga qüxürülgən əhdə qəni tüpəylidin, Mən arangdiki məhboslarni susiz

□ **9:9 «U həqqaniy wə nijatliq bolidu»** — baxqa tərjimiliri: «U nijatni elip kelidu», «U qutkuzuloqan bolidu» yaki «U qəlibilik bolidu». **«Qaranglar, padixahing yeningoqa kelidu... mada exəkkə, yəni exək təhiyigə minip kelidu»** — bu toluq bexarət Əysa Məsihni enik kərsitidu. Injil, «Matta» 21-bab, «Markus» 11-bab, «Luqa» 19-bab, «Yuhanna» 12-bablarni kəring. ■ **9:9** Zək. 2:10; Mat. 21:4-5; Yh.12:12-16

□ **9:10 «Xuning bilən Mən jəng hərwilirini Əfraymdin, ...məhrum kıliwetimən; ... U , yəni Israilning padixah Məsih** bolsa əllərgə hatirjəmlik-tinqliqni jakarlap yətküzidu; uning həkümranliqi dengizdin dengizəiqə, Əfrat dəryasidin yər yüzining qətlirigiqə bolidu» — demisəkmü, bexarət Əysa Məsihning dunyoqa tunqi kelixidin (9-ayət) uning qaytip kelixigə atlap ətidu. Bexarətning qaloqini ahirqi zamanlarni kərsitidu. «Qoxumqə səz»imizni kəring.

orəktin azadlikka qikirimən. □ ■

¹² Mustəhkəm jayoqa kaytip kelinglar, i arzu-ümidning məhbosliri! Būgün Mən jakarlap eytimənki, tartқан jazaliringning əksini ikki həssiləp sanga kayturimən. □ ¹³ Qünki Əzüm üqün Yəhudani okyadək egildürdüm, Əfraimni ok kilip okyaoqa saldim; Mən ooqul baliliringni ornidin turoquzimən, i Zion — ular sening ooqul baliliringoqa qarxi jəng kilidu, i Gretsiyə! I Zion, Mən seni palwanning qolidiki kiliqtək kilimən.

¹⁴ Pərwərdigar ularning üstidə körünidu; Uning oki qakmaktək etilip uqidu. Rəb Pərwərdigar kanayni qalidu; U jənubtiki dəhxətlik kara kuyunlarni billə elip yürux kilidu. ■ ¹⁵ Samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar ular üqün mudapiə bolidu; ular saloqa taxlirini kukum kilip, dəssəp qəyləydu; ular iqiwelip, xarab kəypini sürgənlərdək kiyqas-sürən

□ **9:11 «Əmdi seni bolsa, sanga qüxürülgən əhdə kəni tüpəylidin, Mən arangdiki məhboslarni susiz orəktin azadlikka qikirimən»** — bu sirlik bexarətning həm rohiy həm jismaniy jəhətliri boluxi kerək. Iximizki, Əysa Məsihnin qəni bilən tüzgən «yengi əhdə» Yəhudiylarni, əllərnimu hərhil «gunah oriki»din kutquzalaydu həm kəlgüsidimu buning səwəbidin Huda Yəhudiylarni hərhil jismaniy kiynqiliklərdinmu kutquzidu. ■ **9:11** Mat. 26:28; Luqa 22:20; Rim. 9:3, 4; Rim. 11:25, 26, 27; 1Kor. 11:25; İbr. 9:19, 20, 21. □ **9:12 «Mustəhkəm jayoqa kaytip kelinglar, i arzu-ümidning məhbosliri!»** — «arzu-ümidning məhbosliri» bəlkim bu tolimu kışkartiloqan gəp boluxi mumkin, mənisi: ««Hudaning qaldisi» Hudaning nuroqun wədiliri aldida ümidwar boluxi kerək idi. Ləkin ularning uningoqa ixənməsliki, xundakla ümidsizlinixi tüpəylidin gunahning məhbosliri bolup qaloqan. Ularining birdinbir «mustəhkəm jay»i Hudaning Əzi, əlwəttə. ■ **9:14** Nah. 2:6

kötüridu; ular *qanoqa* miləngən qurbangahning bürjəkliridək, *qanoqa* tolduruloğan qaqıldək bolidu. □ ¹⁶ Xu küni Pərwərdigar boləğan ularning Hudasi ularni Əzüm baqqan padam boləğan həlkim dəp bilip kütquzidu; qünki ular taj gəhərliridək Uning zemini üstidə kətürülidu. ¹⁷ Xunqə zordur Uning meħribanliqi, xunqə qaltistur Uning güzəlliki! Ziraətlər yigitlərni, yengi xarab qizlarni yaxnitidu!□

10

Ahirki zamanlardiki wəqələr — dawami

¹ Pərwərdigardin «keyinki yamoqur» pəslidə yamoqurni tələp qilinglar; Pərwərdigar qakmaqlarni qakturup, ularoqa mol

□ **9:15 «... ular (qanoqa) miləngən qurbangahning bürjəkliridək, qanoqa tolduruloğan qaqıldək bolidu»** — bu ohxitix Israilning jənggə bolidioğan zoq-kəypining xarab iqqən adəmninɡidək bolidioğanliqini yaki duxmənlərdin təkülğən qanning kəplükini bildüridu. Qurbangah üstidiki qurbanliqlarning qanlirini elixqa birməqqə qaqilarni təyyarlaş kerək idi, ular əlwəttə qan bilən liq toldurulatti wə qurbangahning burjəkliri qanoqa milinip ketətti. Toluk bu bexarət həlkim (1) Israilning Gretsiyə zalimiri üstidin (miladiyədin ilgiriki 3- wə 2-əsirdə) boləğan əjayib oqəlibilirini wə (2) ahirki zamandiki dəjəjalning qoxunliri bilən bolidioğan uruxlarni kərsitidu. «Qoxumqə səz»imiznimu kərüng. □ **9:17 «Xunqə zordur Uning meħribanliqi, xunqə qaltistur Uning güzəlliki!»** — yaki, «Nemidegən əziz! Nemidegən güzəl!».

yamoqurlarni, xuningdək hər birigə etizda ot-qəplərnı beridu. □ ² Qünki «öy butliri» bimənə gəplərnı eytkən, palqılar yaloqan «alamət»lərnı kərgən, tuturuqsız qüxlərnı səzligən; ular kuruq təsəlli beridu. Xunga həlkə koy padisidək tenəp kətti; ular padiqisi bolmioqəqqa, azar yeməktə. □ ■

³ Mening oəzipim padiqilaroəa kəzoəaldi; Mən muxu «tekə» *yetəkqilərnı* jazalaymən; qünki samawi kəoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar Öz padisidin, yəni Yəhuda jəmətidin həwər elixkə kəldi; U jəngdə ularnı Özining həywətlik etidək kılıdu. ⁴ Uningdin *yəni Yəhudadin* «Burjək Texi», uningdin «Kozuk», uningdin «Jəng Okyasi», uningdin «Həmmigə

□ **10:1** «Pərwərdigardin «keyinki yamoqur» pəslidə yamoqurnı tələp kilinglar» — bu dua yukiriki bexarət bilən baolinxlik; ziraətlər wə üzümlərgə yamoqur kerək, əlwəttə. «Keyinki yamoqur» bolsa Pələstində 3- yaki 4-ayda yaoqıdu, ətiyazlik ziraətlərnı pixurux həkəlik rolinı oynaydu. Bu yamoqurlar bolmisa həq həsul bolmaydu. □ **10:2** «öy butliri» — (ibraniy tilida «tərafim») pal bilən «yol kərsitidioqan» birhil butlar idi. ■ **10:2** Top. 5:6

hökümranlik Kiloquqi» qikidu. □

⁵ Xuning bilən ular jəngdə, *düxmənlərni* koqilardiki patkəkni dəssigəndək qəyləydiqan palwanlardək bolidu; ular jəng qilidu, qünki Pərwərdigar ular bilən billidur; ular atlik əskərlərnimu yərgə karitip koyidu. ⁶ Mən Yəhuda jəmətini küqəytimən, Yüsüpning jəmətini kutkuzimən; Mən ularni kaytidin olturaklixixka kayturimən; qünki Mən ularqa rəhim-xəpkətəni kərsitimən. Ular Mən heqqaqan taxliwətmigəndək bolidu; qünki Mən ularning Hudasi Pərwərdigarmən; Mən ularqa jawab berimən. ⁷ Əfraymdikilər palwandək bolidu, kəngülliri xarab kəypini sürgənlərdək huxallinidu; ularning baliliri buni kərüp huxallinidu; ularning kəngli Pərwərdigardin xadlinidu.

⁸ Mən üxkirtip, ularni yiqimən; qünki Mən ularni bədəl tələp hərlükkə qikirimən; ular ilgiri kəpiyip kətkəndək kəpiyidu. ⁹ Mən ularni əllər arisida uruqtək qaqimən; andin ular Meni

□ **10:4 «Uningdin, yəni Yəhudadin «burjək texi», uningdin «kozuk»...»** — «yəni Yəhudadin» degən sözlərni tərijimə yolida qoxup kirgüzduk. İbraniy tilida pəkət «uningdin» deyilidu. 9-ayəttə «Yəhuda jəməti» kəzdə tutulqan bolqraqqa, 10-ayətni xundak tərijimə kilduk. Məsih «Yəhudadin» qikidu, əlwəttə. Baxka birhil tərijimisi «yəni Hudadin». **«uningdin ... «burjək texi», .. «kozuk», .. «jəng okyasi», .. «həmmigə həkümranlik kiloquqi» qikidu** — bu tət namning həmmisi «Məsih-Kutkuzoquqi»ning unwanliri bolidu. Barlik pəyojəmbərlərnin bexarətliri boyiqə «Məsih» qoqum Yəhudaning əwladi boluxi kerək idi. «Qoxumqə səz»imiznimu kərüng. «Uningdin» degənni bəzi alimlar «Hudadin» degən mənədə, dəp qaraydu.

yirak jaylarda əsləydu; xuning bilən ular baliliri bilən həyat kəlip, qayıp kəlidu. □ ¹⁰ Mən ularni qayıtidin Misir zeminidin elip kəlimən, Asuriyədinmu qıqırıp yiqimən; ularni Gilead wə Liwan zeminioğa elip kirgüzimən; yər-zemin ularni patquzalmay qalidu.

¹¹ Xundak qılıp, U jəbir-japa dengizidin ətüp, dengizdiki dolqunlarni uridu; Nil dəryasının təgliri qurup ketidu; Asuriyəning məqrurluqi wə pəhri pəs kəlinidu, Misirdiki xahənə həsimu yökilidu. □

¹² Mən ularni Pərwərdigar arkilik küqəytimən; ular Uning namida mangidu, dəydu Pərwərdigar.

11

Hudaning padisi yahxi padiqisini, yəni Pərwərdigarning Əzini rət qilidu; ular zulmətkə qalidu

¹ I Liwan, ot sening kedir dərəhliringni yəp ketixi

□ **10:9** «Mən ularni əllər arisida uruktək qaqimən; ...» — yaki «Mən ularni əllər arisida uruktək qaqidioğan bol-sam,...». □ **10:11** «U jəbir-japa dengizidin ətüp, dengizdiki dolqunlarni uridu» — «U» — Hudani kərsitidu, əlwəttə.

üqün, dərważiliringni aq! □ ² Waysanglar, i qarışaylar, qünki kedir yikildi, esil dərəhlər wəyran kılindi; waysanglar, i Baxandiki dub dərəhliri, qünki baraxsan orman yikildi! ³ Padiqilarning waysioğan awazini angla! Qünki ularning xəripi *bolōan qimən-yaylak* wəyran kılindi; arslanlarning həkirigən awazini angla! Qünki Iordan dəryasining pəhri bolōan *bük-baraxsanliki* wəyran kılindi.

⁴ Pərwərdigar Hudayim mundaq dəydu: — Boquzlaxka bekitilgən padini baqqin! ⁵ Ular ni setiwaloğanlar ularni boquzliwətkəndə heq gunahkar dəp karalmaydu; ularni setiwətkənlər: «Pərwərdigarəğa xükri! Qünki beyip kəttim!» — dəydu; ularning öz padiqiliri ularəğa iqini heq aqrıtmaydu. ⁶ Qünki Mən zeminda turuwatқанlarəğa yənə iqimni heq aqrıtmaymən, dəydu Pərwərdigar; — wə mana, Mən adəmlərni, hərbirini öz yeqinining qolioğa wə öz padixahining qolioğa tapxurimən; mana, bular zeminni harab kılidu, Mən ularni

□ **11:1** «I Liwan, ot sening kedir dərəhliringni yəp ketixi üqün, dərważiliringni aq!» — bu 1-3-ayət bəlkim bir ohxitix; Yəhüdaning yetəkqiliri Hudaning həlki wə Huda bərgən zeminni öz mənəpəiti üqün ixlətkən, hazır bu mənəpəttin ayrilidu. 1-ayət yengidin quruloğan ibadəthanining yənə wəyran kılınixini kərsitixi mumkin. U Liwandiki kəpligən kedir dərəhlirini wə baxka esil dərəhlərni ixlitip selinoğan (Təwrat, «Əzra», 3:7-ayət). «Koxumqə səz»imizdə biz bu babni təpsiliy xərhləymiz.

bularning qolidin heq kutkuzmaymən.□

⁷ Xunga mən «boquzlaxka bekitilgən pada»ni bekip turdum, bolupmu padining arisidiki miskin məminləni bahtim. Mən özümgə ikki tayakni aldim; birinçisini «xapaət», ikkinçisini «rixta» dəp atidim; xuning bilən mən padini bahtim.□

⁸ Xuningdək Mən bir ay iqidə üq padiqini həlak kildim; Mening jenim bu *həlkətin* bizar boldi wə

□ **11:6 «Mən... hər birini öz yeqinining qolioğa wə öz padixahining qolioğa tapxurimən»** — «öz padixahı» əlahidə ibarə bolup, bəlkim Huda xu padixahni tallimioanliqini, bəlkı Yəhudadikilər əzliri talliwaloanliqini kərsitidu. Zəkəriyaning dəwrində Yəhudaning heq padixahı yok idi (Yəhuda Pars imperiyəsi astida boləqan). □ **11:7 «Xunga mən «boquzlaxka bekitilgən pada»ni bekip turdum, bolupmu padining arisidiki miskin məminləni bahtim»** — «pada» İsrail həlkini kərsitidu. Padining «arisidiki miskin məminlər», Hudağa sadıq «qaldı»lar idi (11-ayətni kərüng). Zəkəriya padıqılıq wəzıpsını **ularni dəp** zımmisigə alidu. Lekin Hudaning jazası padining kəp qışmining bexioğa qüxüx aldida turidu (5-ayət); Hudaning nəziri bəribir «pada arisidiki «miskın məminlər»» («qaldılar») üstidə bolidu. Ular padining arisidiki az bir qışmidur. **«Mən özümgə ikki tayakni aldim; birinçisini «xapaət», ikkinçisini «rixta» dəp atidim; xuning bilən mən padini bahtim...»** — Zəkəriya bəlkim məzkur ixni, xundaqla 8-14-ayəttiki baxqa bəzi ixlarni qüxidə yaki əlamət kərünüxtə kərgən boluxi mumkin; bu ixlarning məlum bir qışmini u həlkə aldida «rol elip» kərsətkən bolsa kərək. «Qoxumqə səz»imiznimu kərüng.

ularning jeni Meni oq kordi.□

⁹ Mən: «Mən silərni bakmaymən; oley döp qaloqanliri oley ketsun; halak bolay döp qaloqanliri halak bolsun; tirik qaloqanlarning hëmmisi bir-birining gëxini yesun» — dedim.□

¹⁰ Mən «xapaət» degən tayikimni elip sunduriwëttim, xuningdäk Mening barliq ëller bilën bolqan əhdəmni sunduruwëttim. ¹¹ Əhdə xu küni bikar kiliwetildi; xunga pada arisidiki manga dikqət kilqan miskin mëminlër buning Përwërdigarning sözi ikënlilikini bilip yëtti.

□ ¹² Wë mën ularqä: «Muwapik kërsënglär, mening ix hëkqimni beringlär; bolmisa boldi

□ **11:8 «Xuningdäk Mën bir ay iqidë üq padiqini halak kildim...»** — «üq padiqi» toqruluk bizningqë ikki imkaniyët bar. (1) «üq padiqi» mëlum adëmlërne əmës, bëlki Huda Israil üqün bekitkën üq hil padiqini, yëni «pëyoqëmbër», «kahin» wë «padixah»ni bildüridu. Miladiyëdin keyinki 70-yili Rim imperiyësining Yerusalemnı wëyran kılıxi bilën, Israilda bu üq hil «padiqi» qalmidi. (2) miladiyëdin keyinki 70-yili Rim imperiyəsi Yerusalemnı muhasirigë aloqanda, Israilning bir-birigë oq bolqan üq yetëkqisi (Yuhanna, Simon wë Əliezër) bar idi. Ularning bir-biri bilën soquxuxliri tüpëylidin Yerusalem ahir berip ixqal kilingan, bu üq «padiqi» xu haman «padiqiliktin» qaloqan. Biz 2-imkaniyëtkë mayilmiz. «Qoxumqë söz»imizdë biz yënë buning üstidë muzakiriliximiz. □ **11:9 «Halak bolay döp qaloqanliri halak bolsun; tirik qaloqanlarning hëmmisi bir-birining gëxini yesun» — dedim»** — dërwëkë, Rim imperiyəsi Yerusalemnı muhasirigë aloqanda köp adëm aqarqiliktin baxqilarnı oltürüp gëxini yëgän. □ **11:11 «... miskin mëminlër buning Përwërdigarning sözi ikënlilikini bilip yëtti»** — bu «miskinlarning bilip yetixi»ning özimu bëlkim «alamët kërünux»ning bir qismidur. Demäk, hëmmisi pëyoqëmbërnıng dëwrudin keyin yüz beridu.

qilinglar» — dedim. Xunga ular mening ix həkqimgə ottuz kümüx tēnggini tarazioqa saldi.■

13 Wə Pərwərdigar manga: «Mana bu ular Manga bekitkən kaltis baħa! Uni sapalqin- ing aldioqa taxlap bər!» dedi. Xuning bilən mən ottuz kümüx tēnggini elip bularni Pərwərdigarning öyidə, sapalqining aldioqa qeriwəttim. □ ■ 14 Andin mən Yəhuda bilən Israilning qerindaxlıqini üzüx üqün, ikkinqi tayikimni, yəni «rixte»ni sunduruwəttim.

15 Andin Pərwərdigar manga mundak dedi: «Sən əmdi yənə ərziməs padıqining qorallirini al. □ 16 Qünki mana, Mən zeminda bir padıqini ornidin turəuzimənki, u ħalak bolay degənlərdin həwər almaydu, tenəp kətkənlərnı izdiməydu, yarılanəqlarnı saqaytmaydu, saqlamlarnımu bakmaydu; u bəlki səmrigənlərnıng gəxini yəydu, hətta tuyaqlırını yirip yəydu. 17 Padini taxliwətkən ərziməs padıqining ħalıoqa way! Kiliq uning biliki wə ong kəzigə qüxidu; uning biliki pütünləy yigiləydu, uning ong kəzi pütünləy

■ 11:12 Mat. 26:15; 27:9 □ 11:13 «Pərwərdigar manga: «Mana bu ular Manga bekitkən kaltis baħa! Uni sapalqin- ing aldioqa taxlap bər!» dedi» — «kaltis baħa!» — kinayilik, ħəjwiy gəp, əlwəttə. ■ 11:13 Mat. 27:3-10 □ 11:15 «Pərwərdigar manga mundak dedi: «Sən əmdi yənə ərziməs padıqining qorallirini al... » — yahxi padıqining qoralliri boləqan ikki tayaqni sunduruwətkəndin keyin, «ərziməs padıqining qorallirini al» dəp buyruləqan.

qarangøqulixip ketidu. □ ■

12

Yerusalemning ahirki qetim muhasirigə qüxüxi — Israillar øzi øltürgən Qutkuzøquqisini køridu

¹ Pərwərdigarning Israil toqruluk søzidin yükləngən bexarət: —

Asmanlarni yayøquqi, yørning ulini saløquqi, adəmning rohini uning iqidə Yasioquqi Pərwərdigar mundak døydu: —

² Mana, Mən Yerusalemni ətrapidiki barliq əllərgə kixiləрни dəkkə-dükkigə salidioqan apqur

□ **11:17 «Padini taxliwətkən ərziməs padiqining haliqə way! Qiliq uning biliki wə ong køzigə qüxidu; uning biliki pütünləy yigiləydu, uning ong køzi pütünləy qarangøqulixip ketidu»** — bu sirlik babning həwirini yioqinqaklisak: (1) Israil øzining mənprətpərəs «padiqiliri» təripidin kəp azab tartqan. (2) birak bu ixlarda ularning øz məs'uliyiti bar. Huda muxu padiqiliri arkilik ularni jazalioqan həm jazalaydu. Israil həkji yahxi padiqini, yəni Hudaning Øzini kəmsitidu. Ular uni «30 kümüx tənggə»ning bahasida køridu. (3) bu pul ibadəthanida taxliwetilidu; (4) ular həkikij padiqining beqixini rət qilidu, xunga Huda ularni nahayiti rəzil bir padiqining qolioqə tapxuridu; (5) Huda muxu rəzil padiqini wə barliq mənprətpərəs padiqilarnimu qattik jazalaydu. Oqurmənlərgə ayanki, «Øzüm yahxi Padiqidurmən» degən Əysə Məsih Yəhudaning 30 kümüx tənggə üqün satkunluk qilixi bilən øltürülgən; keyin Yəhudiy həkji rəzil mənprətpərəs yetəqilərnin kasapitidin yənə bir qetim (Rim imperiyəsi təripidin) dunyaning qət-qətlirigiqə tarkitiwetilgən. Bu iqlar üstidə «køxumqə səz»imizdə tohtilimiz. ■ **11:17** Yər. 23:1; Əz. 34:2; Yh. 10:12

qilimən; Yerusalemoğa qüxidioğan muhasirə Yəhudaöqumu qüxidu.

³ Xu küni əməlgə axuruliduki, Mən Yerusalemmni barlıq əllərgə eoqir yük boləğan tax qilimən; kim uni əzigə yüklişə yarılanmay qalmaydu; yər yüzidiki barlıq əllər uningəğa jəng qilixqa yioqilidu.

⁴ Xu küni Mən həmmə atlarni sarasimigə selip, atlıqlarni sarang kilip urimən; birəq Yəhuda jəmətini kəzümdə tutimən; əllərdiki hərbi atni bolsa korluk bilən uruwetimən.

⁵ Xuning bilən Yəhudaning yobaxqiliri kənglidə: «Yerusalemda turuwatqanlar samawi qoxunlarning Sərdari boləğan Pərwərdigar, ularning Hudasi arqilik manga küq bolidu» dəydu.

⁶ Xu küni Mən Yəhudaning yobaxqilirini otunlar arisidiki otdandək, ənqilər arisidiki məx'əldək qilimən; ular ətrapidiki barlıq əllərnə, yəni ong wə sol tərpidikilərnə yəwetidu; Yerusalemdikilər yənə əz jayida, yəni Yerusalem xəhiridə turidioğan bolidu. □

⁷ Pərwərdigar awwal Yəhudaning qedirlirini qutkuzidu; səwəbi — Dawut jəmətining xan-xəripi həm Yerusalemda turuwatqanlarning xan-xəripi Yəhudaningkidin uluqlanmasliki üqündur.

⁸ Xu küni Pərwərdigar Yerusalemda turuwatqanlarni qoqdaydu; ularning arisidiki ələngxip qaləqanlarmu xu küni Dawuttək palwan bolidu; Dawut jəməti bolsa Hudadək, yəni ularning aldidiki Pərwərdigarning

□ 12:6 «Mən Yəhudaning yobaxqilirini... ənqilər arisidiki məx'əldək qilimən» — «ənqilər» — buqday yaki arpa baqlamliri.

Pərixtsizidək küqlük bolidu.

⁹ Xu küni əməlgə axuruliduki, Yerusalemoğa jəng kılıxka kəlgən barlıq əllərnı həkək kılıxka kiriximən. ¹⁰ Wə Mən Dawut jəməti wə Yerusalemda turuwatқанlar üstigə xapaət yətküzgüqi wə xapaət tiligüqi Rohni kuyimən; xuning bilən ular əzliri sanjip əltürgən Manga yənə qaraydu; birsining tunji oqlı üqün matəm tutup yioqa-zar kətürgəndək ular Uning üqün yioqa-zar kəturidu; yəkkə-yeganə oqlidin juda boləuqining dərd-ələm tartқinidək ular uning üqün dərd-ələm tartidu. □ ■ ¹¹ Xu küni Yerusalemda oqayət zor yioqa-zar kətürüldü, u Məgiddo jiləsidiki «Hadad-Rimmon»da kətürülgən yioqa-zardək bolidu. □ ■ ¹² Zemin

□ **12:10 «ular əzliri sanjip əltürgən Manga yənə qaraydu»** — yaki «ular əzliri sanjip əltürgən Manga təlmürüp qaraydu». **«birsining tunji oqlı üqün matəm tutup yioqa-zar kətürgəndək ular Uning üqün yioqa-zar kəturidu; yəkkə-yeganə oqlidin juda boləuqining dərd-ələm tartқinidək ular uning üqün dərd-ələm tartidu»** — demisəkmü bu bexarət İsrailning öz Qutқuzəuqi-Hudasini sanjyidioqanlıқini yaki sanjip əltüridioqanlıқini kərsitidu, pütün həlk ahırki zamanda Hudaning Rohi arқilik buni bilip yetip, qattik matəm tutidu. Huda xu qəoqda ularni qutқuzidu, ularning gunahini yuyux yolini aқidu (13-bab). «Koxumqə səz»imizdə bu toqruqluқ yənə tohtilimiz. ■ **12:10** Əz. 39:29; Yo. 2:12, 13; Yh. 19:36-37; Wəh. 1:7 □ **12:11 «... zor yioqa-zar... Məgiddo jiləsidiki «Hadad-Rimmon»da kətürülgən yioqa-zardək bolidu»** — «Hadad-Rimmon» bəlkim «Megiddo jiləsidiki bir jay boluxi mumkin. Xu yərdə kətürülgən yioqa-zar (matəm tutuxi)» bəlkim ilgiriki intayin ihlasmən padixah Yosiyaning pajiəlik əlümi tūpəylidin boləqan («2Pad.» 9-bab, «2Tar.» 35:20-27). ■ **12:11** 2Pad. 23:29; 2Tar. 35:22, 24

yioqa-zar kətüridu; hər bir ailə ayrim halda yioqa-zar kətüridu. Dawut jəməti ayrim halda, ularning ayalliri ayrim halda, Natan jəməti ayrim halda, ularning ayalliri ayrim halda; ¹³ Lawiy jəməti ayrim halda, ularning ayalliri ayrim halda; Ximəy jəməti ayrim halda, ularning ayalliri ayrim halda; ¹⁴ barliq tirik qaloqan aililər, yəni hər bir ailə ayrim-ayrim halda wə ularning ayalliri ayrim halda yioqa-zar kətüridu.

13

¹ Xu küni Dawut jəməti həm Yerusalemda turuwatqanlar üqün gunahni wə paskinilikni uyuidioqan bir bulaq eqilidu. ■

² Xu küni xundak boliduki, — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar, — Mən məbudlarning namlirini zemindin yokitimənki, ular yənə heq əslənməydu; wə Mən pəyoqəmbərlərnı wə paskina rohnımu zemindin qikırip yetkiwetimən. □

³ Xundak əməlgə axuruliduki, birəylən yənıla pəyoqəmbərqilik kılıp bexarət berəy desə, uning özini tuoqan ata-anisi uningoa: «Sən hayat qalmaysən; qünki Pərwərdigarning namıda yaloqan gəp kiliwatisən» dəydu; andin özini

■ **13:1** Law. 16; 23:26-32; Zək.12:10-14; Rim. 11:26

□ **13:2** «**Mən pəyoqəmbərlərnı wə paskina rohnımu zemindin qikırip yetkiwetimən**» — bu pəyoqəmbərlər sahta pəyoqəmbərlər, əlwəttə. Əməliyəttə bolsa Məsih-Qutkuzoquci dunyoqa qaytip kəlgəndin keyin pəyoqəmbərlərnıng heq həjiti yok bolidu.

tuoqkan ata-anisi uni bexarət beriwatkinidila sanjip oltüridu. □ ■ **4** Xu küni xundak boliduki, pəyoqəmbərlərləning hər biri əzliri bexarət beriwatqanda kərgən kərünüxtin hijil bolidu; ular həkni aldax üqün ikkinqi qupurluk qapanni kiyməydu; □ **5** U: «Mən pəyoqəmbər əməs, mən pəkət terikqimən; qünki yaxliqimdin tartip tupraq bilən tirikqilik kiliwatimən» — dəydu. □ **6** Əmdi birsi uningdin: «Həy, əmdi sening məydəngdiki bu zəhmətlər nemə?» — desə, u: «Dostlirimning öyidə yarilinip qaldim» — dəp jawab beridu.□

□ **13:3** «**uning özini tuoqkan ata-anisi uningqa: «Sən həyat qalmaysən; qünki Pərwərdigarning namida yaloqan gəp kiliwatisən» dəydu; andin özini tuoqkan ata-anisi uni bexarət beriwatkinidila sanjip oltüridu**» — Musa pəyoqəmbərgə qüxürülgən qanun boyiqə sahta pəyoqəmbərlərləni oltürüx kerək. Muxu adəmning ata-anisi Hudadin xunqə əyminiduki, öz oqlini nəq məydanda oltüridu. ■ **13:3** Qan. 13:6-11, 18:20 □ **13:4** «**ular həkni aldax üqün ikkinqi qupurluk qapanni kiyməydu**» — Ilyas, Elixə wə Yəhya pəyoqəmbərlər muxundak intayin addiy kiyim kiygən. □ **13:5** «**qünki yaxliqimdin tartip tupraq bilən tirikqilik kiliwatimən**» — baxqa birhil tərjimisi: «qünki yaxliqimdin tartip mən adəmning mədikari bolup kəldim». □ **13:6** «**Əmdi birsi uningdin: «Həy, əmdi sening məydəngdiki bu zəhmətlər nemə?» — desə, u: «Dostlirimning öyidə yarilinip qaldim» — dəp jawab beridu**» — «məydəngdiki zəhmətlər» ibraniy tili boyiqə səzmusez alsak «ikki qolung otturisidiki zəhmətlər» bolidu. «Butpərəs pəyoqəmbərlər» jin-xəytanlarning diqqitini tartix üqün pat-pat öz tenini kesiwalatti wə ahirqi zamandimu xundak kilixi mumkin («1Pad.», 18:28-ayəttə misal kərulidu). Xuning bilən həlk muxundak zəhmətlərdin gumanlinidu, sahta pəyoqəmbər zəhmətliridin hijil bolup roxən bir yaloqan bahəninini kərsitidu.

Həqiqiy padiqining azab-okuəətliəri wə nətiəiliri toəruluk yənə bir bexarət

⁷ Oyoəan, i kiliq, Mening padiqimoəa, yəni Mening xerikim boləan adəmgə əarxi əik, — dəydu samawi əoxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigar; — Padiqini uruwət, əoylar pati-parak bolup tarkitiwetilidu; Mən əolumni kiəik peillarning üstigə əuxürüp turoəuzimən. □ ■

⁸ Zeminda xundaə əməlgə axuruliduki, — dəydu Pərwərdigar, — üqtin ikki əismi kirilip əlidu; birak üqtin bir əismi uningda tirik əalidu.

⁹ Andin Mən üqinqi əismini otəa kirgüzimən, ularni kümüə tawlioəandək tawlaymən, altun sinaləandək ularni sinaymən; ular Mening namimni əaəirip nida əilidu wə Mən ularəa əawab berimən; Mən: «Bu Mening hələkim» dəymən; ular: «Pərwərdigar mening Hudayim» — dəydu. ■

14

Pərwərdigarning küni, Pərwərdigarning padixəhliki

¹ Mana, Pərwərdigarəa has kün kelidu; *u küni* arangdin mal-mülküə bulang-talang əilinin

□ **13:7** «Mən əolumni kiəik peillarning üstigə əuxürüp turoəuzimən» — baxəa birhəl təəimisi: «Mən əolumni kiəik peillar üstigimu əarxi əuxürimən». Birak bizning təəimimiz 8-ayətə maslixidu; omumiy mənişi Huda Əzigə təwə kiəik peillikləni əooəaydu. ■ **13:7** Əan. 37:42; Yəə. 26:20; Mat. 26:31; Mar. 14:27; Luəa 22:35-38; Yə. 18:8 ■ **13:9** Zəb. 50:3-5, 15; 91:15; 144:15; Mal. 3:1-4; Yə. 20:28; 1Pet. 1:6.

bəlūxuwelinidu. ■ 2 Mən barlik əllərni Yerusalemoğa jəng kılıxka yioqimən; xəhər ixoqal kılınıdu, öylər bulang-talang kılınıp, qız-ayallar ayaq-asti kılınıdu; xəhərning yerimi əsirgə qūxüp sürgün kılınıdu; tirik qaloqan həlk xəhərdin elip ketilməydu. ■

3 Andin Pərwərdigar qıqıp xu əllər bilən uruxidu; U Uning jəng kılınan künidikidək uruxidu. □ ■ 4 Uning putliri xu küni Yerusalemning xərkiy tərıpining əng aldi bolon Zəytun teqida turidu; xuning bilən Zəytun teqi otturidin xərək wə oərb tərəpkə yerilidu; zor yoqan bir jiloğa pəyda bolidu; taoqning yerimi ximal tərəpkə, yerimi jənub

■ 14:1 Yo. 2:10, 31; 3:15; Yəx. 2:12-22; 13:6-13; 24:23; Am. 8:9; Mat. 24:29; Ros. 2:20; Wəh. 6:12-13. ■ 14:2 Yəx. 13:16 □ 14:3 «... Pərwərdigar qıqıp xu əllər bilən uruxidu; U Uning jəng kılınan künidikidək uruxidu» — «jəng kılınan künidikidək» bəlkim Pərwərdigar Israilni Misirdin kütquzon künini («Mis.» 14-15-bab) yaki Yəxua pəyoəmbərnin dəwrədə uning Amoriylar bilən kılınan jəngini kərsitidu («Yəxua» 10-bab). ■ 14:3 Yəx. 42:13

tərəpkə yetkilidu. □ ■ 5 Wə silər Mening taqlirimning dəl muxu jilojisi bilən qaçisilər; qünki taqlarning jilojisi Azəlgiqə baridu; silər Yəhuda padixahı Uzziyaning künliridə boləjan yər təwrəxtə qaçkininglardək qaçisilər. Andin Pərwərdigar Hudayim kelidu; həmdə Sən bilən barlik «mukəddəs boləuqılar»mu kelidu! □ ■ 6 Xu küni xundak boliduki, nur tohtap qalidu; parlak yultuzlarmu qarangoqulixip ketidu; 7 Birak u Pərwərdigarə məlum boləjan alahidə bir kün, ya keqə ya kündüz bolmaydu;

□ **14:4 «Uning putliri xu küni Yerusalemning xərkiy tərpining əng aldi boləjan Zəytun teqida turidu»** — oqurmənlər Injildin xuni biliduki, Əysa Məsih dünyadin ayrilip kətkəndə u dəl muxu taqlin kətürülgən, wə xu qaqlada pərixtilər rosullirioqə: «Əysa asmanəqa qikip kətti. Birak u kəndak kətürülgən bolsa, kəlgüsidə yənə dəl silər kərgən peti kaytip kelidu» — dedi. **«xuning bilən Zəytun teqi otturidin xərk wə qərb tərəpkə yerilidu; zor yooqan bir jiloqa pəyda bolidu; taqlning yerimi ximal tərəpkə, yerimi jənub tərəpkə yetkilidu»** — geologlar Zəytun teqlining otturidiki xərktin-qərbkə sozuləjan bir «yər posti üzülmisi»ni tapqan. U «Pərwərdigarning küni»də yerilixni kütməktə. ■ **14:4** Dan. 7:13; Əz.11:23; Mat. 24:30; Mar. 13:26; Luqa 21:27; 1Tes. 1:10; 2Tes. 1:10; Wəh. 1:7. □ **14:5 «silər Mening taqlirimning dəl muxu jilojisi bilən qaçisilər; qünki taqlarning jilojisi Azəlgiqə baridu»** — «Azəl»ning kəyərdiliki həzirqə bizgə naməlum. Həzirki əhwalda, Yerusalemdin xərkkə keqix mumkin əməs; «Kidron jilojisi», xundakla intayin tik boləjan Zəytun teqlining əzi muxundak «keqix yoli»ni tosuwalidu. **«Andin Pərwərdigar Hudayim kelidu; həmdə Sən bilən barlik «mukəddəs boləuqılar»mu kelidu!»** — «mukəddəs boləuqılar» barlik kerub-pərixtilər wə bəlkim əlümdin tirilgən Hudaning mukəddəs bəndilirini kərsitidu («1Tes.» 4:13-17ni kərüng). ■ **14:5** Am. 1:1

xundak əməlgə axuruliduki, kəq kirgəndə, aləm yorutulidu. □ ■

⁸ Xu küni xundak boliduki, həyatlik suliri Yerusalemdin ekıp qıkidu; ularning yerimi xərkiy dengizə, yerimi qərbiy dengizə qarap akıdu; yazda wə kixta xundak bolidu. □ ■

⁹ Pərwərdigar pütkül yər yüzi üstidə padixah bolidu; xu küni pəkət bir «Pərwərdigar» bolidu, *yər yüzidə* birdinbir Uningla nami bolidu. □ ¹⁰ Gebadin Yerusalemning jənubidiki Rimmonoıiqə boləan pütün zemin «Arabah»dək tüzlänglikkə aylandurulidu; Yerusalem bolsa «Binyamin dərwasisi»din «Birinqi dərwasə»oıiqə wə yənə «Burjək dərwasisi»oıiqə, «Hənanıyəlning munari»din padixahning xarab kəlqəklirıiqə yukiri kətürülidu, ləkin xəhər yənıla öz jayida xu

□ **14:7 «birak u Pərwərdigarə məlum boləan alahidə bir kün, ya keqə ya kündüz bolmaydu; xundak əməlgə axuruliduki, kəq kirgəndə, aləm yorutulidu»** — bəzi alimlar bu nur Məsihning ming yillik həkümranlıqining ahırioıiqə yetidu, dəp qaraydu. Demək, xu künlərdə keqidə kündüzgə ohxax yorukluk bolidu. Hudaəəəə nisbətən bu «ming yıl» pəkət «bir kün»dək bolidu («2Pet.», 3:8, «Wəh.» 20-babni kərüng). Biz bu pikirgə qoxulimiz. «Qoxumqə səz»də uning üstidimu tohtilimiz. ■ **14:7** Wəh. 21:25 □ **14:8 «ularning , yəni sularning** yerimi xərkiy dengizə, yerimi qərbiy dengizə qarap akıdu...» — «xərkiy dengiz» yəni «Əlük dengiz», «qərbiy dengiz» yəni «Ottura Dengiz». ■ **14:8** Əz. 47:1-12; Yo. 3:18; Wəh. 22:1 □ **14:9 «Pərwərdigar pütkül yər yüzi üstidə padixah bolidu; xu küni pəkət bir «Pərwərdigar» bolidu...»** — demək, nə Israillar nə əllər heqkandak butni (burunkidək halıəəəə) «Pərwərdigar» dəwalmaydu.

peti turidu; □ 11 Adamlar yənə uningda turidu. «Halak pərmani» yənə heq qüxürülməydu; Yerusalem hatirjəmliktə turidu.□

12 Wə Pərwərdigar Yerusalemoğa jəng kıləan barlıq əllərni uruxka ixlətkən waba xundaq boliduki, ular ərə bolsila gəxliri qirip ketidu; kəzliri qanaqlirida qirip ketidu; tilliri aqzida qirip ketidu. □ 13 Xu küni xundaq boliduki, ularning arisioğa Pərwərdigardin zor bir alaqzadilik qüxidu; ular hər biri öz yeqinining qolini tutuxidu, hər birining qoli yeqinining qolioğa qarxi kətürülidu. 14 Yəhudamu

□ 14:10 «Yerusalem bolsa «Binyamin dərwazisi»din «Birinçi dərwaza»oqiqə wə yənə «Burjak dərwazisi»oqiqə, «Hananiyəning munari»din padixahning xarab kəlqəklirigiqə yukiri kətürülidu» — ««Binyamin dərwazisi»din «Birinçi dərwaza»oqiqə wə yənə «Burjak dərwazisi»oqiqə» degən arilik Yerusalemining xərkidin qərbioqiqə barlıq jaylarni wə ««Hananiyəning munari»din «padixahning xarab kəlqəkliri»gigə» degən arilik uning ximalidin jənubioqiqə boləan barlıq jaylarni kərsitidu. Demək, pütün xəhərni bildüridu, pütün xəhər kətürülidu. **«lekin xəhər yənla öz jayida xu peti turidu»** — bu ayət boyiqə Yerusalemining ətrapidiki taqlıq rayonlar (60 kilometr qə uzunluq wə kəngliktə) tüzlənqlikkə aylandurulidu. Xundaq degini bilən «xəhər yənla öz jayida xu peti turidu». □ 14:11 ««Halak pərmani» yənə heq qüxürülməydu; Yerusalem hatirjəmliktə turidu» — «halak pərmani» — ətəkəndə Huda (eqir gunah tüpəylidin) məlum bir nərsə, adəm, ailə, xəhər yaki hətta pütün bir həlk toqruluq «halak pərmani» qüxürgən bolsa, ularning həmmisini yokitix kerək idi. Demək, Israilda hazır «halak pərmani» qüxürülgüdək gunahlar heq tepilmaydu. □ 14:12 «**kəzliri qanaqlirida qirip ketidu»** — ibraniy tilida «kəzi qanaqlirida qirip ketidu». «**tilliri aqzida qirip ketidu»** — ibraniy tilida «tili aqzida qirip ketidu».

Yerusalemدا jəng kilidu; ətrapidiki barlıq əllərnin mal-mülükləri jəm kilip yiqilidu — san-sanaksız altun-kümüş wə kiyim-keqəklər bolidu. ¹⁵ At, keqir, tögə, exək, xundaqla ularning bargahlırida bolğan barlıq mal-waranlar üstigə qüxkən waba yukiriki wabağa ohxax bolidu.

¹⁶ Xundaq əməlgə axuruliduki, Yerusalemğa jəng kilixka kəlgən həmmə əllərdin barlıq tirik qalğanlar hər yili Yerusalemğa, padixahka, yəni samawi qoxunların Sərdari bolğan Pərwərdigarğa ibadət kilixka wə «kəpilər heyti»ni təbrikləxkə qikidu. ■ ¹⁷ Xundaq boliduki, yər yuzidiki kowm-jəmətlərdin padixahka, yəni samawi qoxunların Sərdari bolğan Pərwərdigarğa ibadətke qikmişanlar bolsa, əmdi ularning üstigə yamoqur yaoqmaydu.

¹⁸ Misir jəməti qikip hazır bolmisa, ularoqimu yamoqur bolmaydu; birak Pərwərdigar «kəpilər heyti»ni təbrikləxkə qikmaydığan barlıq əllər üstigə qüxüridığan waba ularoqimu qüxürüldu. □ ¹⁹ Bu Misirning jazasi, xundaqla «kəpilər heyti»ni təbrikləxkə qikmaydığan barlıq əllərnin jazasi bolidu.

²⁰ Xu küni atların kongoquraklıri üstigə «Pərwərdigarğa atilip pak-mukəddəs

■ **14:16** Yəx. 66:23 □ **14:18** «Misir jəməti qikip hazır bolmisa, ularoqimu yamoqur bolmaydu; birak Pərwərdigar «kəpilər heyti»ni təbrikləxkə qikmaydığan barlıq əllər üstigə qüxüridığan waba ularoqimu qüxürüldu» — Misirning terikqilıki yamoquroğa anqə tayanmaydu, bəlki Nil dəryasiğa tayinidu; xunga ularğa əskərtiduki, qoxumqə bir «waba» ularğa qüxidu. Bu qandaq waba deyilmidi.

bolsun!» dəp yezilidu; Pərwərdigarning öyidiki barliq qaqa-kuqilarmu kurbangah aldidiki qaqilaroqa ohxax hesablinidu; ²¹ Yerusalemdiki wə Yəhudadiki barliq qaqa-kuqilarmu Pərwərdigaroqa atilip pak-mukəddəs bolidu; kurbanliq kילוquqilar kelip ularni elip kurbanliq gəxlirini pixuridu; xu küni samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigarning öyidə «qanaanliq-sodigər» ikkinqi bolmaydu. □ ■

□ **14:21 «... Pərwərdigaroqa atilip pak-mukəddəs bolidu»** — ibranij tilida «Pərwərdigaroqa qarita pak-mukəddəslik» deyilidu. Bu sözlər bax kaħinning bexioqa taqaloqan altun otuqatqa nəxiyləngən («Mis.» 28:36ni kərüng). **«Pərwərdigarning öyidə «qanaanliq-sodigər» ikkinqi bolmaydu»** — «qanaanliq-sodigər» ibranij tilida «qanaanliq», Pələstindiki qədimki butpərəs millətləni həm «sodigər» degən ikki mənini kərsitidu. Hudaning mukəddəs ibadəthanisida heqkandəq butpərəs (Hudani birinqi orunoqa qoymioqan) kixi yaki «ibadətəni sodioqa aylənduridoqan» mənəpətpərəs boluquqı tepilmaydu. ■ **14:21** Yəx. 35:8; Yo. 3:17; Wəh. 21:27; 22:15

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5